

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE GERECHTELIJKE CONTROLE VAN DE SOCIALE VERKIEZINGEN

Rede uitgesproken door de Heer J. Roger VERVLOET, advocaat-generaal bij het Arbeidshof te Brussel, op de plechtige openingszitting van het Hof op 4 september 1972.

1. Amper zes maanden na de inwerkingtreding van de nieuwe arbeidsgerechten, grepen in de periode van 26 april tot 28 mei 1971, voor de zesde maal, de verkiezingen plaats van de werknemersafgevaardigden in de ondernemingsraden en in de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing der werkplaatsen.

Het belang van deze sociale verkiezingen ligt voor de hand : 620.918 werknemers brachten hun stem uit voor 10.413 personeelsafgevaardigden in 1.596 ondernemingsraden en 754.745 werknemers voor 20.919 vertegenwoordigers van het personeel in 4.573 veiligheidscomités. ⁽¹⁾

Het ligt niet in mijn bedoeling de uitslagen van de sociale verkiezingen van 1971 te ontfeden, maar wel te onderzoeken op welke wijze de jurisdictionele controle op deze verkiezingen door de arbeidsgerechten werd uitgeoefend.

2. Vooraf lijkt het niet van belang ontbloeit even terug te blikken naar het ontstaan van de ondernemingsraden en van de veiligheidscomités.

Na de tweede wereldoorlog, toen het erop aankwam het volkomen uitgeput bedrijfsleven in ons land terug op gang te brengen, leidden de gedachtenstromingen tot het nastreven van een betere verstandhouding tussen de arbeiders en de ondernemingshoofden.

Op de Nationale Arbeidsconferentie van 17 juni 1947, werd benevens de oprichting van een Centrale Raad voor het bedrijfsleven en van Paritaire Raden voor nijverheid en handel, ook de instelling van ondernemingsraden geëist. ⁽²⁾

Dit was voor de regering de spoorslag tot het indienen van het wetsontwerp van 2 december 1947, waaruit na vele amenderingen de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven zou ontstaan.

De bespreking in de Kamer van Volksvertegenwoordigers van een vroeger wetsontwerp had aanleiding gegeven tot ernstige meningsverschillen ; volgens de ene stelling moesten de ondernemingsraden organen van medebeheer van de ondernemingen worden, terwijl zij, volgens de andere, slechts organismen ter bevordering van de goede verstand-

houding tussen ondernemingshoofd en werknemers dienden te zijn.

De wet van 20 september 1948 bracht een soort compromisoplossing : ⁽³⁾ zonder de structuur van de onderneming zelf te wijzigen, zou de oprichting van de ondernemingsraden de inspraak van de werknemers verwezenlijken om de arbeidsvoorwaarden te verbeteren, de samenwerking tussen ondernemingshoofd en personeel te bevorderen en de opbrengst van het bedrijf te begunstigen.

De ondernemingsraad is dus geen orgaan van medebeheer van de onderneming geworden ; behoudens zijn beslissingsmacht inzake de maatschappelijke werken is het een adviserend orgaan.

De ondernemingsraad heeft een tweeledige samenstelling. In principe is deze paritair, maar ze is het niet noodzakelijk ; alleen is bepaald dat de werkgever en zijn vertegenwoordigers niet talrijker mogen zijn dan de afgevaardigden van het personeel. ⁽⁴⁾

3. Reeds op het einde van de vorige eeuw had de wetgever maatregelen uitgevaardigd ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers. ⁽⁵⁾

De huidige comités werden echter pas in het leven geroepen door de wet van 10 juni 1952, die herhaaldelijk werd aangepast om de bepalingen ervan te doen overeenstemmen met de wetgeving op de ondernemingsraden. ⁽⁶⁾

De veiligheidscomités zijn paritaire organen, waarin de afgevaardigden van het ondernemingshoofd en het personeel samen in gelijk aantal zetelen.

Zij mogen niet verward worden met de dienst voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing der werkplaatsen, die in elk bedrijf, welke ook het aantal werknemers weze, op rechtstreeks en uitsluitend initiatief van de werkgever dient opgericht te worden ⁽⁷⁾, daar waar de comités een personeelsafvaardiging omvatten die bij geheime stemming op door de representatieve werknemersorganisaties voorgedragen kandidatenlijsten verkozen wordt, net als in de ondernemingsraden.

De taak van het veiligheidscomité bestaat er hoofdzake-

lijk in « alle middelen na te sporen en voor te stellen, om actief bij te dragen tot alles wat wordt ondernomen en opdat de arbeid in de beste voorwaarden van veiligheid, hygiëne en gezondheid zou gebeuren ». (8)

In tegenstelling met de ondernemingsraad, is het veiligheidscomité uitsluitend een adviserend orgaan, zonder enige beslissingsmacht. (9)

4. In 1971 moesten de verkiezingen voor de ondernemingsraden ingericht worden in de ondernemingen die gewoonlijk en gemiddeld tenminste 150 werknemers tewerkstellen (10) en in deze waar bij de vorige verkiezing een raad werd ingesteld, voor zover zij gewoonlijk en gemiddeld tenminste 50 werknemers tewerkstellen. (11)

Het lijkt thans geen twijfel meer dat de door de wet beoogde ondernemingen slechts de private bedrijven met economische doeleinden zijn. (12)

Dit is niet het geval voor de verplichting tot inrichting van veiligheidscomités. Deze verplichting slaat op « al wie werknemers krachtens een arbeidsovereenkomst tewerkstelt » (13), t.i.z. op alle ondernemingen in de ruimste zin van het woord zelfs indien zij geen economisch einddoel hebben (bijv. openbare instellingen, verenigingen zonder winstoogmerken, enz.), met uitzondering nochtans van de familieondernemingen en de werkgevers van dienstboden en huispersoneel. (14)

In 1971 moeten één of meerdere veiligheidscomités opgericht worden in alle ondernemingen, die gewoonlijk en gemiddeld tenminste 50 werknemers tewerkstellen. (15)

5. De verkiezingsprocedure met het oog op de aanwijzing van de personeelsafgevaardigden in de ondernemingsraden en de veiligheidscomités is gelijklopend. Zo zijn de voorwaarden van kiesrecht en verkiesbaarheid, de modaliteiten voor het indienen der kandidatenlijsten, de kiesverrichtingen zelf en ook de voorzieningen ingeval van betwisting identiek.

Het is vanzelfsprekend onmogelijk hier in detail al de wettelijke en reglementaire voorschriften inzake de sociale verkiezingen te ontleiden. Ik zal er mij dan ook toe beperken de gegevens te onderzoeken die aanleiding hebben gegeven tot betwisting voor de arbeidsgerechten.

6. Artikel 24, al. 1 van de wet van 20 september 1948 en artikel 1, § 4 h, al. 1 van de wet van 10 juni 1952 bepalen de mogelijkheid van voorziening bij de arbeidsrechtbank voor alle geschillen die voortspruiten uit de toepassing van de wetgeving betreffende de ondernemingsraden en de veiligheidscomités, behoudens andersluidende bepalingen in de uitvoeringsbesluiten. (16)

Deze artikels bevestigen de bevoegdheidsregels neergelegd in artikel 582, 3° en 4° van het Gerechtelijk Wetboek.

Deze voorziening heeft een algemene draagwijdte. Zij slaat op alle geschillen waarvoor door de organieke wetten en de uitvoeringsbesluiten geen bijzondere voorzieningen bepaald zijn. (17)

7. Naast deze algemene voorziening, heeft de wetgever de jurisdictionele controle van de sociale verkiezingen opgedragen aan de arbeidsgerechten door vijf bijzondere voorzieningen voor te schrijven, namelijk (in een andere dan de wettelijke volgorde):

1°) een vordering tot beslechting van geschillen betreffende de samenstelling van de kiezerslijsten;

2°) een vordering tot beslechting van geschillen betreffende de verdeling der mandaten;

3°) een vordering tot beslechting van geschillen betreffende de aanplakking en de voordracht van de kandidatenlijsten;

4°) een aanvraag tot nietigverklaring van de verkiezingen;

5°) een aanvraag om het bestaan of de afwezigheid van redenen van economische of technische aard te doen vaststellen. (18)

Voor al deze voorzieningen is de arbeidsrechtbank, in wier rechtsgebied de zetel van de onderneming gevestigd is, territoriaal bevoegd. (19)

Alle geschillen betreffende de sociale verkiezingen worden gebracht voor een kamer van de arbeidsrechtbank waarvan een van de rechters in sociale zaken benoemd is als werkgever, de andere als werknemer. (20)

8. Alvorens deze bijzondere voorzieningen nader te onderzoeken, behoort het te onderstrepen dat de procedure van de sociale verkiezingen de openbare orde raakt, zodat zij van dwingend recht is voor alle betrokkenen. (21)

Zo kunnen de vakbonden en de werkgever geen overeenkomst sluiten om van de wetsvoorschriften terzake af te wijken, bijv. om geen verkiezingen te houden of om de voorgeschreven procedure niet te volgen, tenzij hun dit recht uitdrukkelijk door de wet toegekend is. (22)

9. Bij al de bijzondere voorzieningen stelde zich voor de arbeidsgerechten het probleem te weten of de representatieve werknemersorganisaties in rechte kunnen optreden.

In het gemeen recht is zulks onmogelijk omdat zij slechts feitelijke verenigingen zijn, die geen rechtspersoonlijkheid bezitten.

Vóór de wet van 17 februari 1971, voorzagen de organieke wetten slechts dat de vakbonden een rechtsvordering konden instellen tot vernietiging van de verkiezingen en tot vaststelling van het bestaan van economische of technische redenen van ontslag.

Daarnaast echter verleende het artikel 8 van het besluit van de Regent van 23 november 1949, gewijzigd bij K.B. van 31 januari 1963 (art. 5) hun een voorziening in rechte in de geschillen betreffende de kiezerslijsten. Vanzelfsprekend werd de wettelijkheid hiervan betwist.

Het Hof van Cassatie weigerde aan de organisaties het optreden in rechte wanneer het ging over andere geschillen dan deze waarvoor de organieke wetten hun uitdrukkelijk dit recht toekende. (23)

De rechtspraak van de werknemersraden was hierover zeer verdeeld. (24)

Sommige auteurs hielden terecht voor dat, waar de wetgever aan de vakbonden subjectieve rechten toekent en hun collectieve belangen toevertrouwt, men hun ook de mogelijkheid moet erkennen om deze rechten en belangen voor de rechtsmachten te verdedigen. (25)

De wetgever heeft dit alles ingezien en door de wet van 17 februari 1971 (artt. 6 en 9, § 3) de organieke wetten aangevuld, zodat thans een representatieve organisatie in rechte kan optreden als eiseres of verweerster in al de bijzondere rechtsplegingen in verband met de verkiezingen.

10. Het zijn echter alleen de representatieve werknemersorganisaties, t.w. de interprofessionele op nationaal vlak verbonden syndicaten, die deze rechtsbekwaamheid bezitten, niet de centrales of gewestelijke afdelingen die erbij aangesloten zijn. (26)

In een zeer recent arrest van 8 maart 1972 heeft het Hof van Cassatie dit bevestigd. (27) Het bestreden vonnis (28) had de vordering van de « Bond der bedienden, technici en kaders van België » ontvankelijk verklaard. Dit vonnis werd vernietigd omdat gezegde bond, waarvan de aansluiting bij het Algemeen Belgisch Vakverbond nochtans in het beroepsschrift vermeld was, geen representatieve organisatie is omdat zij niet in de Nationale Arbeidsraad vertegenwoordigd is.

11. Sommige arbeidsrechtbanken hebben grondig de rechtsbekwaamheid van de gedingvoerende partijen onderzocht en de vordering ingeleid door een niet representatieve organisatie onontvankelijk verklaard. ⁽²⁹⁾

Andere hebben m.i. ten onrechte de bekwaamheid om in rechte op te treden van beroepscentrales of gewestelijke afdelingen aanvaard, omdat ze aangesloten zijn bij een interprofessionele representatieve organisatie ⁽³⁰⁾ en daarmee dienen gelijkgesteld te worden. ⁽³¹⁾

De arbeidsrechtbank van Nijvel heeft in een vonnis van 5 mei 1971 ⁽³²⁾ de vordering niet toegelaten omdat zij meende dat deze niet ingeleid werd door een representatieve organisatie in eigen naam. Dit vonnis werd vernietigd door het Hof van Cassatie bij arrest van 15 maart 1972 ⁽³³⁾ omdat uit het verzoekschrift bleek dat het rechtsmiddel werd aangewend *ten verzoeken* van de representatieve organisatie, vervolging en benaarding van haar gewestelijke afdeling, door bemiddeling van de verantwoordelijke syndikale afgevaardigde.

Meerdere arbeidsrechtbanken hebben echter nagelaten de rechtsbekwaamheid van de gedingvoerende partijen na te gaan. In vele geschillen werd de vordering toch toegelaten, alhoewel eiseres ⁽³⁴⁾ of verweerster ⁽³⁵⁾ een niet representatieve werknemersorganisatie was.

Ten slotte dient opgemerkt, dat in geen geval een rechtsvordering kan gericht worden tegen een ondernemingsraad of veiligheidscomité. Dergelijke vordering is onontvankelijk want deze organen bezitten geen rechtspersoonlijkheid. ⁽³⁶⁾

12. In de volgorde van het verloop der kiesverrichtingen, krijgen we in de eerste plaats de bijzondere voorziening betreffende de geschillen inzake de samenstelling van de kiezerslijsten.

De uitvoeringsbesluiten voorzien eerst een voorafgaande buitengerechtelijke klachtprocedure: ⁽³⁷⁾ de werknemers en de betrokken representatieve werknemersorganisaties, mogen elke klacht, waartoe deze lijsten aanleiding kunnen geven, aanhangig maken naar gelang van het geval bij de ondernemingsraad of het veiligheidscomité of, indien deze nog niet bestaan, bij de werkgever. Deze doen hierover uitspraak bij gemotiveerde beslissing.

13. Hierop volgt dan desgevallend de gerechtelijke procedure: ⁽³⁸⁾ binnen vier dagen kunnen de betrokken werknemers en representatieve organisaties tegen gezegde beslissing mondeling of schriftelijk beroep aantekenen bij de arbeidsrechtbank. Deze doet uitspraak binnen acht dagen, zonder voorafgaande poging tot verzoening, na de betrokken partijen te hebben gehoord of behoorlijk opgeroepen. Het vonnis is niet vatbaar voor hoger beroep.

De reden voor deze bijzondere en dringende rechtspleging is duidelijk: de datum voor de verkiezingen is reeds vastgesteld, zodat de betwistingen zo vlug mogelijk dienen beslecht te worden om iedere vertraging van de kiesverrichtingen te vermijden.

De termijn om beroep in te stellen is, zoals alle termijnen om een rechtsmiddel aan te wenden (art. 860 G.W.), voorgeschreven op straf van verval.

Aan de meeste arbeidsrechtbanken is dit niet ontgaan. ⁽³⁹⁾

14. Zowel in het raam van de bijzondere voorziening in rechte betreffende de samenstelling van de kiezerslijsten, als ter gelegenheid van andere betwistingen, werden bij de arbeidsgerechten geschillen aanhangig gemaakt teneinde uit te maken hoeveel ondernemingsraden of veiligheidscomités in een onderneming dienden opgericht te worden.

Het artikel 14, al. 2 van de wet van 20 september 1948

bepaalt de onderneming als zijnde « de technische bedrijfseenheid ». ⁽⁴⁰⁾

Bij gemis aan verduidelijking tijdens de voorbereidende werken, gaf dit begrip steeds aanleiding tot menigvuldige geschillen. ⁽⁴¹⁾

De rechtsleer legt vooral de nadruk op het feit dat de termen « technische bedrijfseenheid » niet de juridische eenheid van de onderneming dekken. ⁽⁴²⁾

Omgekeerd echter kunnen juridisch van elkaar onderscheidene ondernemingen niet als éénzelfde technische bedrijfseenheid beschouwd worden. ⁽⁴³⁾

Daarenboven wordt de aandacht gevestigd op de technische en economische zelfstandigheid van de bedrijfseenheid en ook op de sociale zelfstandigheid, die zal blijken uit een verschillend leefmilieu tengevolge van een verspreide lokalisatie van de bedrijfszetels of van een verschillende aard der bedrijvigheden. ⁽⁴⁴⁾ In geval van twijfel zou het sociaal element doorslaggevend zijn. ⁽⁴⁵⁾

15. Deze criteria werden soms op uiteenlopende wijze toegepast door de arbeidsgerechten.

Zo gaf de arbeidsrechtbank te Nijvel in een vonnis van 8 april 1971, waar het ging over een vennootschap met zetel te Nijvel en gewestelijke directies te Brussel, Gent, Antwerpen en Luik, de voorkeur aan de technische en economische eenheidselementen niettegenstaande de sterke differentiatie van de menselijke milieu's voortspuitend uit het taalverschil en de verwijdering van de centra, om, in strijd met de gangbare beoordelingscriteria te beslissen dat er toch slechts één technische bedrijfseenheid bestond. ⁽⁴⁶⁾

De arbeidsrechtbank te Kortrijk, afdeling Roeselare, oordeelde daarentegen dat de verschillende afdelingen van een bedrijf, gelegen in afgescheiden gebouwencomplexen, niettegenstaande het bestaan van een enkele algemene administratie, verschillende technische bedrijfseenheden uitmaken omdat zij een eigen, onderling onafhankelijke produktie hebben en zij daarenboven afhangen van onderscheiden paritaire comités, zodanig dat hieruit ook een sociale differentiatie voortvloeit. ⁽⁴⁷⁾

Uw Hof heeft eveneens de gelegenheid gehad om de beoordelingscriteria van het begrip « technische eenheid » toe te passen.

Zeër terecht heeft het, in een arrest van 17 november 1971 ⁽⁴⁸⁾, erop gewezen dat « het sociaal element dient in aanmerking genomen wanneer op economisch vlak, de vraag of er al dan niet technische eenheid is niet met voldoende zekerheid kan beantwoord worden ». Dienvolgens kon van een « menselijke eenheid » niet gewaagd worden in de acht verkoopdistrikten van een firma met zetel te Brussel, waarin de personeelsleden geografisch verspreid zijn over het ganse land.

16. De meeste geschillen, die in het bestek van de bijzondere voorziening betreffende de samenstelling van de kiezerslijsten bij de arbeidsrechtbanken aanhangig werden gemaakt, betroffen het leidinggevend personeel.

Om kiezer te zijn, en ook om als personeelsafgevaardigde verkiesbaar te zijn, mag de werknemer op het tijdstip van de verkiezingen geen deel uitmaken van het leidinggevend personeel van de onderneming. ⁽⁴⁹⁾ De reden daarvan ligt voor de hand: deze direktiepersoneelsleden zullen gebeurlijk deel uitmaken van de werkgeversafvaardiging in de ondernemingsraad of het veiligheidscomité.

Daarom werd aan de werkgever zelf de zorg overgelaten om, bij het aanplakken van de kiezerslijsten, nominatief en schriftelijk de met een leidende functie belaste werknemers aan te duiden. ⁽⁵⁰⁾

Het begrip « leidinggevend personeel » is steeds een bron geweest van betwistingen omdat de wettelijke en reglementaire teksten geen bepaling ervan hebben gegeven.

17. Volgens een arrest van het Hof van Cassatie van 19 april 1968 is het begrip « leidinggevend personeel » een rechtsbegrip dat niet uitsluitend bepaald wordt door een overeenkomst tussen het ondernemingshoofd en de werknemers die rechtstreeks belang hebben bij deze kwalificatie. ⁽⁵¹⁾

Uit deze stellingneming van het Hof van Cassatie werd door de arbeidsrechtbank te Brussel, in twee vonnissen respectievelijk van 6 en 13 april 1971 ⁽⁵²⁾ terecht afgeleid dat, wanneer bij de vorige verkiezingen een vakbond nagelaten heeft klacht neer te leggen tegen de lijst van het leidinggevend personeel, zulks geen afstand inhoudt van het recht om beroep aan te tekenen tegen de lijst opge maakt voor de verkiezingen van 1971, zelfs indien daarop de namen van dezelfde personen als bij de vorige verkiezingen voorkomen.

18. Zoekend naar een objectieve definitie, hadden de vakbonden in het advies n° 357 van de Nationale Arbeidsraad van 11 februari 1971 voorgesteld als leidinggevend personeel te beschouwen « de werknemers van het hoger kader belast met het dagelijks beheer van de onderneming, die in een ondernemingsafdeling of bedrijfseenheid beheersverantwoordelijkheden hebben die te vergelijken zijn met deze uitgeoefend op het vlak van het geheel van de onderneming ». De werkgeversorganisaties hebben deze eerder beperkende interpretatie, gesteund op de idee van « dagelijks beheer », verworpen. ⁽⁵³⁾

Geïnspireerd door gezegde bepaling voorzag het ministerieel rondschrijven van 25 februari 1971, § VII, dat als leidinggevend personeel dient te worden aangezien « het personeel van het hoger kader, dat onmiddellijk ondergeschikt is aan de direktie ».

In verscheidene beslissingen hebben de arbeidsgerechten met reden doen opmerken dat deze bepaling niet bindend is voor de rechtbanken daar zij niet vastgelegd werd in een wet of koninklijk besluit en dat zij dus slechts een aanwijzing, een beoordelingselement kon zijn. ⁽⁵⁴⁾

Soms werd ook uitgekeken naar een definitie in andere reglementaire teksten van sociaal recht. Zo zouden als direktiepersoneel kunnen beschouwd worden de personeelsleden die opgesomd worden in art. 2 van het K.B. van 10 februari 1965 dat de personen aanduidt bekleed met een leidende of vertrouwenspost wat de toepassing van de wet op de arbeidsduur betreft. ⁽⁵⁵⁾

Deze vergelijking werd echter verworpen omdat de « ratio legis » van de wetgeving op de arbeidsduur verschilt van deze betreffende de ondernemingsraden en veiligheidscomités. ⁽⁵⁶⁾

19. Volgens de recente rechtspraak dient ieder geval « in concreto » beoordeeld te worden.

Daarbij heeft noch de titel van de werknemer, noch de benaming van de door hem uitgeoefende functie, noch het feit dat hij een hogeschooldiploma bezit, noch het bedrag van zijn bezoldiging een doorslaggevend karakter. ⁽⁵⁷⁾ Evenmin dient rekening gehouden te worden met het feit dat een ruime beoordeling van de leidende functie voor gevolg zou hebben dat een groot aantal werknemers van de verkiezingen zou uitgesloten worden. ⁽⁵⁸⁾

In feite wordt dus het leidinggevend personeel in hoofdorde gekenmerkt door de aard van het uitgevoerde werk. De onontbeerlijke elementen waarmede door de arbeidsgerechten rekening gehouden werd zijn : gezagsuitoefening in rechtstreekse samenwerking met de werkgever of ingevolge delegatie, uitgebreide zelfstandige en voortdurende beslissingsmacht voor de gehele onderneming of tegenover het personeel van een afdeling en verantwoordelijkheid voor het dagelijks beheer in de gehele onderneming of een belangrijke onderafdeling ervan. ⁽⁵⁹⁾

20. Laten we even nagaan hoe bepaalde gevallen konkreet door de arbeidsgerechten werden beslecht. Werden o.m. beschouwd als deeluitmakend van het leidinggevend personeel :

- de hoofdingenieur van een elektriciteitscentrale ; ⁽⁶⁰⁾
- diensthooften en onderdiensthooften-ingenieurs, bureau- en groepsoversten en afdelingsoversten ; ⁽⁶¹⁾
- « managers », « supervisors » en « foremen » ; ⁽⁶²⁾
- apothekers-zaakvoerders van een samenwerkende vennootschap ; ⁽⁶³⁾
- een eerste hotelmeester. ⁽⁶⁴⁾

Werden echter niet aangezien als behorend tot het leidinggevend personeel :

- een doctor in de rechten verbonden aan een personeelsdienst ; ⁽⁶⁵⁾
- het gewoon administratief en sanitair personeel ; ⁽⁶⁶⁾
- leden van het tussenpersoneel die hoofdzakelijk met een uitvoeringstaak belast zijn ; ⁽⁶⁷⁾
- de personeelsleden van gespecialiseerde afdelingen van een « research- » en studieonderneming ; ⁽⁶⁸⁾
- direktors van bijhuizen van een bank en prokuratiehouders. ⁽⁶⁹⁾

21. In een zeer interessant vonnis dd. 2 april 1971 van de arbeidsrechtbank te Antwerpen ⁽⁷⁰⁾ werd met reden onderstreept dat, bij konkrete beoordeling van het begrip « leidinggevend personeel », de « ratio legis » dient voor ogen gehouden te worden. Daarom zou, volgens de arbeidsrechtbank, naast het bevoegdheidscriterium, namelijk de uitgeoefende functie, ook rekening dienen gehouden te worden met een psychologisch criterium, namelijk de houding van de betrokken personeelsleden zelf ten opzichte van de vordering strekkende tot hun afvoering van de lijst van het leidinggevend personeel. Dit psychologisch element zou o.a. kunnen blijken uit het feit dat zij te kennen geven dat zij wensen aangezien te worden als behorend tot het leidinggevend personeel. Dergelijke houding, die er op wijst dat zij niet met de belangen van de werknemers begaan zijn, zou hun weglating van de kiezerslijsten moeten tot gevolg hebben. ⁽⁷¹⁾

In dit criterium, dat eerder subjectief is, schuilt m.i. wel een zeker gevaar, vermits de beslissing betreffende het al dan niet inschrijven op de kiezerslijsten uiteindelijk niet meer zou behoren aan de werkgever of — indien ze reeds bestaan — aan de ondernemingsraad of het veiligheidscomité, of zelfs aan de rechtbank, maar wel aan het betrokken personeelslid zelf.

Dit criterium mag dus niet veralgemeend worden. In ieder geval zal de arbeidsrechtbank de houding van het personeelslid moeten toetsen aan de effectief door de betrokkene uitgeoefende functie. ⁽⁷²⁾

**

22. De wet van 17 januari 1971 heeft de jurisdictionele controle van de arbeidsgerechten verruimd door een bijzondere voorziening in te voeren tot beslechting van de geschillen betreffende de verdeling van de mandaten der personeelsafgevaardigden. ⁽⁷³⁾

In geval van betwisting, kunnen de betrokken representatieve organisaties, mondeling of schriftelijk, binnen twee dagen na de aanplakking van de verkiezingsdatum, beroep instellen bij de arbeidsrechtbank. Zonder voorafgaande poging tot verzoening, doet de arbeidsrechtbank uitspraak binnen acht dagen. Tegen haar beslissing staat geen hoger beroep open.

Hier is dus geen voorafgaande buitengerechtelijke procedure voorzien.

Weer zijn zeer korte termijnen bepaald, dit om dezelfde reeds vroeger uiteengezette redenen. ⁽⁷⁴⁾

23. Over de berekening van de verdeling der mandaten zal ik hier niet uitweiden. Ik wil er slechts aan herinneren

dat voor het bepalen van het aantal mandaten rekening gehouden wordt met de totale personeelsbezetting op het ogenblik waarop het bericht, dat de verkiezingsdatum vaststelt, aangeplakt wordt. ⁽⁷⁵⁾

Komen hiervoor in aanmerking alle werknemers verbonden door een arbeidsovereenkomst, inbegrepen diegenen die belast zijn met een leidende functie en de huisarbeiders alhoewel deze niet kiesgerechtigd zijn, en door een leerovereenkomst. ⁽⁷⁶⁾ De aldus berekende personeelssterkte geldt voor de bepaling van het aantal personeelsafgevaardigden en voor de berekening van het aantal mandaten, die in de personeelsafvaardiging aan de vertegenwoordigers van de verschillende categorieën van werknemers moeten toegekend worden. ⁽⁷⁷⁾

24. Slechts weinige geschillen betreffende de verdeling der mandaten werden voor de arbeidsrechtbanken gebracht. De meeste ervan strekten ertoe te doen bepalen of één of meer ondernemingsraden of veiligheidscomités dienden opgericht te worden.

Zo lieten de representatieve organisaties in een geding voor de arbeidsrechtbank te Kortrijk, afdeling Roeselare, gelden dat het ondernemingshoofd bij de verdeling der mandaten geen rekening had gehouden met het bestaan van twee afdelingen — houtbewerking en metaalbewerking — in de onderneming. Bij vonnis van 15 april 1971 ⁽⁷⁸⁾ willigde de rechtbank de eis in en ging over tot een nieuwe mandatenverdeling, na beslist te hebben dat de twee ondernemingsafdelingen twee onderscheiden technische bedrijfseenheden uitmaken.

✱

25. De derde bijzondere voorziening betreft de geschillen in verband met de aanplakking en de voordracht van de kandidaten. ⁽⁷⁹⁾

Tegen de bij aanplakking bekendgemaakte kandidaturen staat in de eerste plaats een buitengerechtelijke voorziening open: ⁽⁸⁰⁾ de werknemers evenals de betrokken representatieve organisaties mogen elke klacht, betreffende de voordracht van de kandidaten indienen bij de werkgever. Deze laatste maakt ze over aan de werknemersorganisatie die de betwiste kandidaturen voordroeg.

Opvallend is dat de werkgever zelf geen klacht kan indienen. ⁽⁸¹⁾ Zijn rol is ertoe beperkt de bij hem ingediende klacht over te maken aan de betrokken organisatie en naar gelang van de beslissing van deze laatste, de gewijzigde of de oorspronkelijke kandidatenlijst aan te plakken.

Niettegenstaande de klachttermijn uitdrukkelijk voorzien is, namelijk binnen twee dagen volgend op de aanplakking der kandidatenlijsten, en deze termijn van dwingend recht is, ontstond hierover betwisting in de gevallen waarin een kandidatenlijst laattijdig, d.w.z. na de indieningstermijn van vijftien dagen, werd voorgedragen.

De arbeidsrechtbank van Kortrijk, afdeling Roeselare, meende in haar vonnis van 13 mei 1971 ⁽⁸²⁾ dat in dergelijk geval de klachttermijn begon te lopen vanaf de dag waarop de laattijdige voordracht van de betwiste kandidatenlijst plaats greep. Zoniet, zegde zij, zou een representatieve organisatie in afspraak met de werkgever opzettelijk kunnen wachten met het indienen van haar kandidatenlijst tot de klachttermijn verstreken is zodat geen verhaal meer zou mogelijk zijn. De rechtbank heeft echter uit het oog verloren dat achteraf de vernietiging van de verkiezingen zou kunnen gevorderd worden omdat laattijdige en dus ongeldige kandidaturen werden aanvaard.

In een gelijkaardig geval van laattijdig voorgedragen kandidaten, liet de arbeidsrechtbank van Antwerpen in een vonnis van 13 mei 1971 ⁽⁸³⁾ gepast opmerken dat de bijzondere klachtprocedure alleen kan slaan op tijdig ingediende kandidaturen.

26. Na de buitengerechtelijke procedure volgt dan gebeurlijk het beroep bij de arbeidsrechtbank. Binnen drie dagen volgend op de aanplakking waaruit blijkt dat de vakbond weigerde enige wijziging aan de oorspronkelijke kandidatenlijst aan te brengen, kunnen de betrokken werknemers en organisaties, en ook de werkgever, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, beroep aantekenen tegen de voordracht van de kandidaten die aanleiding gaf tot de klacht. De procedure voor de arbeidsrechtbank is dezelfde als bij het beroep tegen de samenstelling der kiezerslijsten: de rechtbank doet uitspraak in laatste aanleg binnen de acht dagen zonder voorafgaande poging tot verzoening. ⁽⁸⁴⁾

In de eerste plaats dient opgemerkt te worden dat de representatieve werknemersorganisaties niet speciaal van de aanplakking, die het vertrekpunt van de beroepstermijn uitmaakt, verwittigd worden. Zij moeten er dus voor zorgen dat ze door hun ledenkandidaten hiervan op de hoogte gehouden worden. Daarenboven is de beroepstermijn zeer kort. Dit had voor gevolg dat in meerdere geschillen de arbeidsrechtbanken het beroep onontvankelijk moesten verklaren wegens laattijdigheid. ⁽⁸⁵⁾

« De lege ferenda » zou dienen voorzien te worden dat de beslissing, waarbij de wijziging van de kandidatenlijst geweigerd wordt, schriftelijk ter kennis gebracht wordt van de betrokken representatieve organisaties.

27. Zoals voor de geschillen betreffende de kiezerslijsten, hebben de arbeidsrechtbanken ook hier vooropgesteld dat de voorziening in rechte slechts toelaatbaar is, indien de bestreden kandidaturen vooraf het voorwerp waren van een klacht vanwege de werknemers of vanwege een werknemersorganisatie. ⁽⁸⁶⁾

Voor het beroep uitgaande van de werknemers of van een werknemersorganisatie lijdt dit geen twijfel, omdat zij zelf elke klacht, die zij nuttig achten, over de voordracht van de kandidaten kunnen indienen. Maar is het ook zo voor de werkgever, aan wie deze mogelijkheid niet geboden wordt?

Zich houdend aan de tekst van de artikels 15, al. 7 van de uitvoeringsbesluiten heeft de overgrote meerderheid van de arbeidsrechtbanken hierop bevestigend geantwoord en de vordering van de werkgever onontvankelijk verklaard indien de aangevochten kandidaturen niet vooraf het voorwerp hadden uitgemaakt van een klacht vanwege de werknemers of een vakbond. ⁽⁸⁷⁾

De arbeidsrechtbank van Mechelen heeft echter, in een vonnis van 3 mei 1971 ⁽⁸⁸⁾, deze stelling niet gevolgd. Zij heeft daartoe overwogen dat, vermits de wet de mogelijkheid van voorziening voor de werkgever niet uitsluit, de vordering van deze laatste, zelfs bij ontstentenis van voorafgaande klachtprocedure, onvankelijk is.

Daaruit kan, volgens een commentator in het Rechtskundig Weekblad ⁽⁸⁹⁾ afgeleid worden dat de Mechelse arbeidsrechtbank oordeelt dat de uitvoeringsbesluiten, door het vorderingsrecht van de werkgever ondergeschikt te maken aan een voorafgaande klacht van de werknemers of van de organisaties, een diskriminatie invoeren die de wet zelf niet kent.

Maar wat dan als de werkgever tijdig een vordering instelt tegen een volgens hem onregelmatig voorgedragen kandidatuur, die niet het voorwerp was van de door de uitvoeringsbesluiten vereiste voorafgaande klacht?

Ofwel neemt men aan, zoals de arbeidsrechtbank te Mechelen, dat de door de uitvoeringsbesluiten gestelde voorwaarde, onwettelijk is en dan is de vordering van de werkgever in ieder geval onvankelijk, ofwel stelt men voorop dat de werkgever ertoe gehouden is eerst zijn klacht voor te leggen aan de representatieve organisatie, die de betwiste kandidatuur voordroeg, en dat hij pas daarna rechtsgeldig zijn vorderingsrecht kan uitoefenen. ⁽⁹⁰⁾

De eerste stelling geniet mijn voorkeur, maar het ware wenselijk dat de wetgever voor de toekomst door een aanpassing van de teksten in deze aangelegenheid klaarheid zou scheppen.

28. De representatieve werknemersorganisaties beschikken over het monopolie van de voordracht der kandidaten. ⁽⁹¹⁾ Zij mogen niet meer kandidaten voordragen dan er effectieve en plaatsvervangende mandaten te begeven zijn, wel minder; onvolledige lijsten zijn dus aanvaardbaar. ⁽⁹²⁾

In het Nationaal Akkoord van 16 juli 1958, punt 8 hebben de representatieve werknemersorganisaties de verbintenis aangegaan ervoor te zorgen, voor zover dit mogelijk is, dat op de kandidatenlijsten een billijke verdeling zou verzekerd worden tussen de verscheidene sectoren van de onderneming. Voor de veiligheidscomités bepaalt art. 18 van het uitvoeringsbesluit dat «De representatieve werknemersorganisaties... zo mogelijk zorgen dat op hun kandidatenlijsten de werknemers, de werkmeesters en de verschillende sectoren van hun onderneming vertegenwoordigd zijn».

De gebruikte termen «zover dit mogelijk is» en «zo mogelijk» wijzen erop dat deze bepalingen slechts een wens uitdrukken, die alleen door de representatieve organisaties zal kunnen vervuld worden in de mate dat zij in de verschillende ondernemingsafdelingen over voldoende bewaarde kandidaten beschikken. De werkgever kan hierbij geen enkel initiatief nemen. ⁽⁹³⁾

De werkgever mag niet weigeren een tijdig ingediende kandidatenlijst aan te plakken. ⁽⁹⁴⁾ Hij dient de lijsten aan te plakken zoals ze voorgedragen werden; hij mag bij voorbeeld niet uit eigen beweging de naam van een kandidaat schrappen. ⁽⁹⁵⁾

Anderzijds is een laattijdig ingediende lijst niet ontvankelijk, zodat de werkgever hem niet mag aanplakken. ⁽⁹⁶⁾ Na de indieningstermijn van 15 dagen kunnen geen andere kandidaten meer voorgedragen worden, tenzij tegen de ingediende kandidaturen klacht wordt neergelegd en ingevolge deze klacht de lijst gewijzigd wordt. ⁽⁹⁷⁾

Het voordragen van de kandidaten kan per brief geschieden.

In dat verband, besliste de arbeidsrechtbank van Hoei op 21 april 1971 ⁽⁹⁸⁾ dat een kandidatenlijst tijdig ingediend was, wanneer hij daags vóór het verstrijken van de voordrachtstermijn per aangetekend schrijven aan de werkgever toegestuurd werd, zelfs indien dit schrijven pas drie dagen later ter bestemming kwam, omdat de laattijdige aflevering geenszins te wijten was aan de betrokken representatieve organisatie.

29. Benevens het verbod deel uit te maken van het leidinggevend personeel, gaf ook een andere voorwaarde van verkiesbaarheid aanleiding tot geschillen, nl. de vereiste tewerkstelling sedert tenminste 12 maanden in de onderneming. ⁽⁹⁹⁾

Alhoewel het evident is dat de kandidaten moeten deel uitmaken van het personeel van de bedrijfseenheid waarin de verkiezingen plaatsgrijpen, werden er soms voorgesteld die deze voorwaarde niet vervulden. Het spreekt vanzelf dat zij door de arbeidsrechtbanken niet verkiesbaar werden verklaard. ⁽¹⁰⁰⁾

De arbeidsrechtbank van Bergen, in een vonnis van 4 april 1971, besliste dat personeelsleden van bijhuizen, die niet op de kiezerslijsten van de hoofdonderneming voorkwamen omdat de werkgever ten onrechte meende dat de bijhuizen afzonderlijke technische bedrijfseenheden uitmaakten, toch kandidaat konden zijn voor de verkiezingen vermits, volgens de rechtbank, de hoofdonderneming en de bijhuizen samen één enkele bedrijfseenheid uitmaken. ⁽¹⁰¹⁾ De betrokken kandidaten behoorden immers tot het personeel van de enige bedrijfssector waarin de verkiezingen plaats grepen.

30. In andere gevallen bleek dat voorgestelde kandidaten niet voldeden aan de voorwaarde van tewerkstelling gedurende tenminste twaalf maanden in de bedrijfseenheid. ⁽¹⁰²⁾

Aldus besliste de arbeidsrechtbank te Hoei in twee vonnissen van 23 april 1971 dat een kandidaat de anciënniteitsvoorwaarde niet vervult wanneer hij sedert minder dan twaalf maanden tewerkgesteld is in de ondernemingsafdeling waar de verkiezingen plaatsgrijpen, — afdeling, die een andere activiteit heeft dan de hoofdonderneming, een eigen ondernemingsraad en veiligheidscomités heeft en afhangt van een ander paritair comité —, alhoewel de belanghebbende wel meer dan twaalf maanden anciënniteit had in de hoofdonderneming. ⁽¹⁰¹⁾

De vereiste periode van tewerkstelling moet doorlopend zijn en zij wordt als ononderbroken aangezien zolang er geen beëindiging van de arbeidsovereenkomst is. ⁽¹⁰⁴⁾

Terecht beslisten de arbeidsrechtbanken van Nijvel en Mechelen respectievelijk op 30 april en 3 mei 1971 ⁽¹⁰⁵⁾ dat de afwezigheid wegens ziekte de tewerkstelling niet onderbreekt.

31. Steeds in verband met de voorwaarden van verkiesbaarheid dient nog de aandacht gevestigd op het feit dat dezelfde kandidaat niet mag voorgedragen worden op meer dan één lijst en dat een werknemer slechts kandidaat kan zijn in zijn eigen werknemerscategorie. ⁽¹⁰⁶⁾

Ten slotte weze opgemerkt dat de voorziening tegen de voorgedragen kandidaturen dient beperkt te worden tot de wettelijke objectieve verkiesbaarheidsvoorwaarden. Over de intrinsieke geschiktheid van de kandidatenpersoneelsafgevaardigden spreken de kiezers zich immers uit door het uitbrengen van hun stem. ⁽¹⁰⁷⁾

**

32. Een vierde bijzondere rechtspleging is voorzien voor de aanvragen tot nietigverklaring van de verkiezingen. ⁽¹⁰⁸⁾

In eerste aanleg moet het beroep ingesteld worden bij de bevoegde arbeidsrechtbank binnen acht dagen volgend op de aanplakking van de verkiezingsresultaten.

De termijn is van dwingend recht, zodat meerdere arbeidsrechtbanken laattijdige beroepen onontvankelijk verklaarden. ⁽¹⁰⁹⁾

De uitvoeringsbesluiten bepalen dat «De klacht moet bij aangetekende brief worden ingediend...». Aldus is een imperatieve vorm van rechtsingang voorzien, die afwijkt van deze der andere bijzondere voorzieningen, waar het beroep mondeling of bij verzoekschrift kan worden ingesteld. Nochtans hebben sommige arbeidsrechtbanken aanvaard dat een vordering tot nietigverklaring ook bij verzoekschrift neergelegd ter griffie mocht ingeleid worden. Daarbij werd terecht overwogen dat de rechtsingang bij aangetekend schrijven niet voorzien werd op straf van nietigheid, en dat, overeenkomstig artikels 860 en 861 van het gerechtelijk wetboek, geen proceshandeling kan nietig verklaard worden, tenzij de wet de nietigheid ervan uitdrukkelijk heeft bevolen en de aangeklaagde onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt. ⁽¹¹⁰⁾

Anderzijds lijdt het geen twijfel dat, zoals vroeger reeds aangenomen werd ⁽¹¹¹⁾ de inleiding ook rechtsgeeldig bij dagvaarding kan geschieden. ⁽¹¹²⁾

De procedure geschiedt mondeling.

Er is geen voorafgaande poging tot verzoening. ⁽¹¹³⁾

33. De rechtbank waarbij de zaak aanhangig is gemaakt doet uitspraak binnen zestig dagen, na de betrokken partijen te hebben gehoord of behoorlijk opgeroepen.

Deze termijn werd door de rechtsleer en de vroegere rechtspraak niet als een vervaltermijn beschouwd, omdat

hij niet op straf van nietigheid voorgeschreven is en er geen enkele sanktie aan verbonden is. ⁽¹¹⁴⁾

Uw Hof heeft in een arrest van 7 februari 1972 ⁽¹¹⁵⁾ zeer duidelijk deze stelling bevestigd, eraan toevoegend: « In geval van dreigende afloop van termijn kan de arbeidsrechtbank zich dan ook niet ambtshalve op die termijn beroepen om, zelfs wanneer naar haar oordeel klagende partij in gebreke blijft om de namen van de *betrokkenen* mede te delen, de eis niet ontvankelijk te verklaren, ... »

Het hervormde vonnis van de Arbeidsrechtbank te Brussel dd. 30 juni 1971 ⁽¹¹⁶⁾ had inderdaad de vordering onontvankelijk verklaard omdat de eiser, een vakbond, alleen de twee verweerders, nl. de werkgever en een andere representatieve organisatie, had doen oproepen. De rechtbank oordeelde dat de betrokken partijen, die moeten gehoord of behoorlijk opgeroepen worden, niet alleen de gedingvoerende partijen zijn maar wel al de belanghebbenden, aan wie de beslissing van de rechtbank moet betekend worden, te weten: de werkgever, alle gewone en plaatsvervangende gekozenen, de representatieve organisaties en de betrokken werknemer. De rechtbank achtte de aanwezigheid ter zitting of tenminste de oproeping van alle betrokkenen, die belang hebben bij de beslechting van het geschil, onontbeerlijk met het oog op een billijke proceshandeling.

De redactie van het hogervermeld arrest van uw Hof toont aan dat het de in artikels 56, al. 2 (ondernemingsraden) en 57, al. 2 (veiligheidscomités) van de uitvoeringsbesluiten bedoelde betrokken partijen niet noodzakelijk als de gedingvoerende partijen beschouwt. ⁽¹¹⁷⁾

Ongetwijfeld zijn er billijkheidsredenen die het verhoren of oproepen van alle belanghebbenden rechtvaardigen. Maar lag dat wel in de bedoeling van de reglementerende overheid?

Dit kan betwijfeld worden. In de andere reeds besproken bijzondere voorzieningen wordt bepaald dat de beslissing ook moet betekend worden aan de *ondernemingsraad* of het *veiligheidscomité*.

Zo men hogere uitspraak stelling van de Arbeidsrechtbank te Brussel volgt, zouden dus ook de ondernemingsraad of het veiligheidscomité ter zitting moeten gehoord of opgeroepen worden, maar deze organen hebben geen rechtspersoonlijkheid zodat alle leden ervan zouden moeten gehoord of opgeroepen worden. ⁽¹¹⁸⁾ Dit lijkt op zijn minst buitenissig. ⁽¹¹⁹⁾

De overgrote meerderheid van de arbeidsgerechten hebben er zich toe beperkt de gedingvoerende partijen te horen of te doen oproepen. Dit lijkt mij volgens de huidige tekst van de uitvoeringsbesluiten een juiste toepassing van de proceshandeling. ⁽¹²⁰⁾

Wegens de reeds uiteengezette billijkheidsredenen zou echter « de lege ferenda » op duidelijke wijze kunnen bepaald worden dat alle betrokkenen, die rechtstreeks belang hebben bij de verkiezingsuitslagen in de onderneming, ter zitting van het arbeidsgerecht dienen gehoord of behoorlijk opgeroepen te worden.

34. In hetzelfde verband kan de vraag gesteld worden tegen wie de vordering tot nietigverklaring dient ingesteld. Hier ook heerst er verwarring in de rechtspraak. ⁽¹²¹⁾

Het komt mij voor dat in beginsel de eis dient gericht te worden tegen de werkgever, of werknemer, of nog de representatieve organisatie, aan wie de onregelmatigheid van de verkiezing te wijten is. Maar ook de ondernemingsraad of het veiligheidscomité, wanneer het hun opgedragen was de verkiezingen te organiseren, en de voorzitter of een lid van het stembureau kunnen vergissingen begaan hebben die de regelmatigheid van de verkiezing aantasten. In dit geval lijkt mij de vordering te moeten worden ingesteld tegen alle verkozenen, indien de verkiezing in haar geheel betwist wordt, of tegen de

verkozenen wiens verkiezing onregelmatig geschiedde. ⁽¹²²⁾

Over de wijze waarop de beslissing van de arbeidsrechtbank moet betekend worden kan thans geen betwisting meer bestaan; zij geschiedt bij ter post aangetekend schrijven. ⁽¹²³⁾

35. In tegenstelling met de andere reeds geziene bijzondere voorzieningen waar de arbeidsrechtbank in laatste aanleg uitspraak doet, is hier hoger beroep mogelijk voor de werkgever, de werknemers en de betrokken representatieve organisaties. Het dient ingesteld bij aangetekende brief ⁽¹²⁴⁾ binnen vijftien dagenu na de kennisgeving van het vonnis. De termijn wijkt dus af van deze die bepaald is door artikel 1051 van het gerechtelijk wetboek.

36. Het lijkt geen twijfel dat de wetgever aan de gerechtelijke controle van de sociale verkiezingen een ruime draagwijdte heeft willen geven. De arbeidsgerechten hebben een uitgebreid appreciatierecht, dat er op gericht is na te gaan of de wettelijke en reglementaire voorschriften bij de kiesverrichtingen werden nageleefd, of het kiesgeheim bewaard bleef en of de uitslag van de verkiezingen de getrouwe weergave van de wil van de kiezers is. De nietigverklaring dient derhalve niet het automatisch gevo'g te zijn van om 't even welke onregelmatigheid of nalatigheid; zij dringt zich slechts op wanneer de onregelmatigheden de normale uitslag van de verkiezingen hebben kunnen beïnvloeden. ⁽¹²⁵⁾

Over het algemeen hebben de arbeidsgerechten deze principes zeer omzichtig toegepast.

Aldus gaven o.a. aanleiding tot nietigverklaring van de verkiezingen:

— één stembiljet meer dan er kiezers waren, wat de uitslag in het gedrang brengt daar er staking van stemmen is; ⁽¹²⁶⁾

— de laattijdige aanplakking van een gewijzigde dag- en uurregeling voor de verkiezingen; ⁽¹²⁷⁾

— de bedienden werden niet ter stemming opgeroepen; ⁽¹²⁸⁾

— de werknemers van minder dan 16 jaar namen deel aan de verkiezing, enz.; ⁽¹²⁹⁾

— de voorzitter van het stembureau stuurde de leden van het bureau weg en deed de stemopneming met de hulp van een kandidaat; ⁽¹³⁰⁾

— de laattijdige opening van de stembureaus, wat van aard was de werknemers, die hun dagtaak hadden beëindigd, aan te zetten zich van de stemming te onthouden, terwijl een verschil van twee stemmen een mandaatverschuiving kon veroorzaken. ⁽¹³¹⁾

37. Daarentegen oordeelden de arbeidsgerechten dat volgende onregelmatigheden niet van aard waren om de nietigverklaring te rechtvaardigen:

— een klein groepje werknemers, die zich op de dag der verkiezingen in rust-periode zouden bevinden, kreeg toelating om vier dagen vóór de gestelde datum te stemmen; ⁽¹³²⁾

— twee leidinggevende personeelsleden stonden op de kiezerslijsten en namen deel aan de verkiezingen; ⁽¹³³⁾

— het feit dat een kandidaat op de dag der verkiezingen door de werkgever wegens dringende reden ontslagen werd, zodat de betrokken representatieve organisatie in de onmogelijkheid was een andere kandidaat voor te dragen; ⁽¹³⁴⁾

— het proces-verbaal van stemopneming werd pas twee dagen na de verkiezingen opgesteld; ⁽¹³⁵⁾

— de onregelmatige samenstelling van het stembureau, die geen invloed had op de resultaten; ⁽¹³⁶⁾

— de stembiljetten waren niet konform aan het bij de uitvoeringsbesluiten gevoegde model; ⁽¹³⁷⁾

— drie stemmen werden door het eenparig stembureau

ongeldig verklaard en er werd geen voorbehoud gemaakt door de getuige, die tevens kandidate was en aan wie deze stemmen normaal moesten ten goede komen; ⁽¹³⁸⁾.

38. In enkele gevallen werd de nietigverklaring gevorderd op grond van onregelmatigheden begaan bij de samenstelling der kiezerslijsten, bij de voordracht van de kandidaten of bij de verdeling der mandaten volgens de werknemerscategorieën. Terecht werden deze vorderingen door de arbeidsgerechten niet toegelaten omdat de ingeroepen onregelmatigheden het voorwerp hadden moeten uitmaken van een bijzondere voorziening bij de arbeidsrechtbank vóór de verkiezingen. ⁽¹³⁹⁾

Uw Hof heeft deze stellingname bevestigd in een arrest van 18 oktober 1971. ⁽¹⁴⁰⁾

39. De vorderingen die ertoe strekten de verrichtingen voorafgaand aan de verkiezingen te horen nietigverklaren, bijvoorbeeld om een nieuwe verkiezingsdatum te doen vaststellen, terwijl de verkiezingen nog niet plaatsgrepen, werden evenmin door de arbeidsrechtbanken toegelaten omdat ze niet als vorderingen tot nietigverklaring van de verkiezingen zelf konden aangezien worden en dus voorbarig waren. ⁽¹⁴¹⁾

40. Het lijkt geen twijfel dat de organieke wetten en de uitvoeringsbesluiten geen bevoegdheid verlenen aan de arbeidsgerechten om een werkgever ertoe te verplichten verkiezingen te organiseren. ⁽¹⁴²⁾

Maar het lijkt evenmin twijfel dat de gerechtelijke controle ruimer is dan het al dan niet nietigverklaren van de verkiezingen.

Daarom wordt door de rechtsleer aangenomen dat de arbeidsgerechten alle onregelmatigheden kunnen rechtzetten om de uitslag van de verkiezing in overeenstemming te brengen met de werkelijke bedoeling van de kiezers. ⁽¹⁴³⁾

In twee arresten van 10 januari 1972 besliste uw Hof, verwijzend naar de rechtspraak van de Raad van State in zaken van gemeenteraadsverkiezingen, dat de arbeidsrechtbank, wanneer zij onregelmatigheden herstelt, binnen de grenzen blijft van haar bevoegdheid, die is «het uitoefenen van een jurisdictionele controle op het regelmatig verloop van de kiesverrichtingen, op het exact waarden van de uitgebrachte stemmen en op het juist verdelen en toewijzen van de mandaten», wat tevens het recht inhoudt om te oordelen over de regelmatigheid van de beslissingen die op de eigenlijke kiesverrichtingen gevolgd zijn, namelijk de beslissingen van de stemopnemingsbureaus. Daaruit vloeit voort dat deze beslissingen niet bindend zijn voor de rechter en dat het ontbreken van opmerkingen in het proces-verbaal van het stemopnemingsbureau het controlerecht van de arbeidsrechtbank niet uitsluit. Derhalve zijn vorderingen die strekken bijv. tot hertelling van de stembiljetten en verbetering van de verkiezingsuitslag, ontvankelijk. ⁽¹⁴⁴⁾

41. De meeste arbeidsgerechten hebben hun controlebevoegdheid in die brede zin geïnterpreteerd. ⁽¹⁴⁵⁾ Derhalve konden zij overgaan tot de

— verbetering van het proces-verbaal van stemopneming; ⁽¹⁴⁶⁾

— geldigverklaring van door het stemopnemingsbureau ongeldig verklaarde stemmen, bijv. een stem uitgebracht met een kogelpen in plaats van met het kiespotlood ⁽¹⁴⁷⁾ of met een kruisje in het stemvakje in plaats van een bolletje; ⁽¹⁴⁸⁾ dit zijn onvolmaaktheden, die slechts de ongeldigheid van de stem voor gevolg hebben indien zij het kiesgeheim in het gedrang brengen, t.t.z. wanneer aangetoond is dat het kennelijk in de bedoeling van de kiezer lag het stembiljet herkenbaar te maken; ⁽¹⁴⁹⁾

— verbetering en wijziging van de verdeling der mandaten en van de aanwijzing der gekozenen. Hier hebben zich moeilijkheden voorgedaan, de ene te wijten aan een leemte in de reglementen, de andere aan een gebrek aan duidelijkheid ervan.

42. Geen enkele bepaling van de uitvoeringsbesluiten regelt de toekenning der mandaten, wanneer, ingevolge de verkiezingsuitslag, een lijst meer mandaten behaalt dan zij kandidaten telt.

In dergelijke gevallen oordeelde de arbeidsrechtbank te Bergen, in twee uitvoerig gemotiveerde vonnissen van 28 juni 1971 ⁽¹⁵⁰⁾, dat het art. 56, al. 3 van de Gemeentekieswet bij analogie dient toegepast te worden, zodat, wanneer een lijst meer zetels bekomt dan het aantal kandidaten die er deel van uitmaken, de niet toegewezen mandaten aan de andere lijsten ten goede komen.

De Arbeidsrechtbank te Brussel besliste daarentegen in een vonnis van 2 juli 1971 dat in dergelijk geval geen overheveling van mandaten mag plaatsgrijpen. ⁽¹⁵¹⁾

Samen met de rechtsleer ⁽¹⁵²⁾, ben ik de mening toegedaan dat deze laatste stelling de voorkeur verdient.

Inderaad valt het in de eerste plaats op dat, wat de aanwijzing van de verkozenen betreft, de artikels 49 (ondernemingsraden) en 50 (veiligheidscomités) van de uitvoeringsbesluiten uitdrukkelijk verwijzen naar artikel 57 van de Gemeentekieswet, terwijl geen enkele bepaling betreffende de toewijzing der mandaten verwijst naar artikel 56 van die wet. Daaruit zou reeds kunnen afgeleid worden dat de reglementerende overheid inzake sociale verkiezingen de regeling van artikel 56, al. 3 heeft willen uitsluiten.

In de tweede plaats dient de aandacht gevestigd te worden op het feit dat, in tegenstelling met de gemeenteraad, waarin het aantal leden steeds onpaar is opdat een numerieke meerderheid zich zou kunnen aftekenen, de personeelsafvaardiging in de ondernemingsraad of het veiligheidscomité niet volledig dient bezet te zijn, omdat het in beginsel paritaire organen zijn en de werkgeversafvaardiging in geen geval sterker mag zijn dan die van het personeel. ⁽¹⁵³⁾

Ten slotte dient nog de nadruk gelegd op het monopolie van de representatieve organisaties bij de voordracht van de kandidaten (een personeelsafgevaardigde verliest zijn mandaat wanneer hij ophoudt lid te zijn van de organisatie die hem voorstelde; het mandaat kan ingetrokken worden op verzoek van deze organisatie); dergelijke gebondenheid van de kandidaten vindt men niet terug bij gemeenteraadsverkiezingen.

Dit alles pleit tegen een analoge toepassing van artikel 56, al. 3 van de Gemeentekieswet en dus tegen de overheveling van de door een lijst niet bezette mandaten naar een andere lijst. ⁽¹⁵⁴⁾

43. Een tweede moeilijkheid deed zich voor bij de aanwijzing van de verkozenen, ingevolge een zeker gebrek aan klaarheid van artikels 47 (ondernemingsraden) en 48 (veiligheidscomités) van de uitvoeringsbesluiten waarvan de alinea's 4 tot 6 het geval voorzien waarin slechts één mandaat te begeven is en de alinea 7 het geval van verscheidene lijsten. ⁽¹⁵⁵⁾

Er ontstond betwisting wanneer slechts één mandaat te begeven was en er zich staking van kiescijfers voordeed voor twee lijsten. De rechtspraak van de arbeidsrechtbanken was uiteenlopend: nu eens werden in dit geval de alinea's 4 tot 6 van artikels 47 (of 48 voor veiligheidscomités) toegepast ⁽¹⁵⁶⁾ dan weer alinea 7 van dit artikel met het daaropvolgende artikel 48 (of 49 voor de veiligheidscomités). ⁽¹⁵⁷⁾

In verschillende arresten heeft uw Hof de tweede oplossing bekrachtigd door voorop te stellen dat de verdeling der mandaten tussen de lijsten steeds de aanwijzing van

de verkozenen voorafgaat, zodat de alinea's 4 tot 6 van artikel 47 (of 48 voor de veiligheidscomités) slechts kunnen slaan op het bijzonder geval waar slechts één mandaat te begeven is en één enkele lijst voorhanden is. ⁽¹⁵⁸⁾

Ongetwijfeld ware het wenselijk dat ook in deze gelegenheid «de lege ferenda» door een duidelijke redactie van de teksten klaarheid zou gebracht worden.

44. De laatste bijzondere voorziening is deze bepaald in het bestek van het beschermingsstatuut van de personeelsafgevaardigden en van de kandidaten bij de verkiezingen.

Om de normale werking van de ondernemingsraden en veiligheidscomités te verzekeren door de deelneming van de meest geschikte werknemersafgevaardigden en om te beletten dat de werkgever door de opzegging bepaalde werknemers van de kandidatenlijsten zou kunnen weren, werd aan de kandidaten en personeelsafgevaardigden een bijzondere bescherming verleend: zij kunnen niet ontslagen worden tenzij wegens een dringende reden of wegens economische of technische redenen. ⁽¹⁵⁹⁾

Ik beperk mij tot de bescherming van de kandidaten, omdat het statuut van de verkozen personeelsafgevaardigde in feite buiten de controle van de sociale verkiezingen valt. Voor de kandidaten begint de bescherming van de dertigste dag af die de aanplakking van de verkiezingsdatum voorafgaat.

Op te merken valt dat een kandidaat slechts de bijzondere bescherming geniet indien hij voorkomt op de definitieve lijst van kandidaten, die tijdig en door een representatieve organisatie voorgedragen werd ⁽¹⁶⁰⁾, en hij de voorwaarden van verkiesbaarheid vervult, op de datum der verkiezingen. ⁽¹⁶¹⁾

45. De bijzondere voorziening bij de arbeidsgerechten geldt alleen voor het ontslag wegens economische of technische redenen. Deze redenen moeten vooraf door het bevoegd paritair comité erkend zijn opdat het ontslag geldig zou zijn.

Heeft het paritair comité zich niet uitgesproken binnen de voorziene termijn van twee maanden dan kunnen de werkgever, de werknemers of de betrokken representatieve organisaties bij de arbeidsrechtbank een verzoek indienen om het bestaan of de afwezigheid van redenen van economische of technische aard te doen vaststellen. De rechtbank doet uitspraak zonder voorafgaande verzoeningspoging, na de betrokken partijen te hebben gehoord of behoorlijk opgeroepen. ⁽¹⁶²⁾

Het hoger beroep wordt door de uitvoeringsbesluiten ⁽¹⁶³⁾ als volgt geregeld: «Het Arbeidshof... neemt kennis van de beroepen die... binnen de vijftien dagen na de kennisgeving bij ter post aangetekend schrijven zijn ingesteld tegen...»

In de eerste plaats valt op dat, wat de rechtspleging in eerste aanleg betreft, geen inleidingstermijn voorzien is. Vanzelfsprekend is hier geen hoogdringendheid zoals dat wel het geval is voor de reeds geziene bijzondere rechtsplegingen. Nochtans werd voor het hoger beroep een korte termijn van 15 dagen voorzien, wat geenszins verantwoord lijkt.

Wat de modaliteiten van rechtsingang betreft missen de reglementaire teksten duidelijkheid: in de eerste aanleg is de wijze van rechtspleging niet bepaald, zodat overeenkomstig art. 700 van het gerechtelijk wetboek, het instellen van de vordering bij dagvaarding zou moeten geschieden. Dit werd door de rechtsleer wel eens aanbevolen. ⁽¹⁶⁴⁾

Er kan echter ten eerste getwijfeld worden aan de noodzakelijkheid van een dagvaarding. Inderdaad wordt

er in de Nederlandse tekst van de uitvoeringsbesluiten gesproken van «het verzoek» waarover de arbeidsrechtbank uitspraak doet, en in de organieke wetten van «een aanvraag indienen» alhoewel in de Franse teksten steeds de term «demande» gebruikt wordt.

Daarenboven zou het hoger beroep kunnen ingesteld worden «bij ter post aangetekend schrijven» indien deze termen niet slaan op de betekening van de beslissing in eerste aanleg gevelde ⁽¹⁶⁵⁾

Bij analogie met de reeds geziene bijzondere rechtsplegingen en rekening houdend met de bedoeling van de wetgever om een bijzonder soepele procedure mogelijk te maken, kan m.i. besloten worden dat de vordering in eerste aanleg eveneens bij aangetekend schrijven kan ingesteld worden.

46. Zoals reeds gezegd, moeten de economische of technische redenen die het ontslag rechtvaardigen vooraf erkend zijn door het bevoegd paritair comité. De arbeidsrechtbank kan dus de vordering niet toelaten indien de werkgever het paritair comité niet vooraf geraadpleegd heeft. ⁽¹⁶⁶⁾ Dit is volgens de grote meerderheid van de rechtsleer en de rechtspraak zelfs het geval wanneer het ontslag van de beschermde werknemer het gevolg is van de sluiting van de onderneming. ⁽¹⁶⁷⁾

47. Het is hier niet de gelegenheid om verder in te gaan op het begrip «economische of technische redenen», waarvan de wetgever geen duidelijke bepaling heeft gegeven. Ik wil er mij toe beperken aan te stippen dat het bestaan van deze redenen, die de afdanking rechtvaardigen, praktisch altijd aanvaard wordt wanneer wordt overgegaan tot de sluiting van de onderneming of een afdeling ervan. De rechtsleer en de rechtspraak verdedigen doorgaans de stelling dat de arbeidsgerechten er zich dienen toe te beperken na te gaan of de beslissing van het ondernemingshoofd tot volledige of gedeeltelijke sluiting van het bedrijf op reële gegevens berust, zonder de beweegredenen te beoordelen die hem ertoe hebben aangezet zijn beslissing te nemen. ⁽¹⁶⁸⁾

Op 25 mei 1971 velde uw Hof een arrest dat volledig in de lijn ligt van deze thesis, die trouwens overeenstemt met de wil van de wetgever inzake bescherming tegen ontslag.

In datzelfde arrest heeft uw Hof ook terecht bevestigd dat het beschermingsstatuut niet alleen geldt voor de verkozen personeelsafgevaardigden, maar ook voor de kandidaten, dit zelfs wanneer om bepaalde redenen, (bijv. het niet voorhanden zijn van het minimum aantal kandidaten) de verkiezingen achteraf niet doorgaan. ⁽¹⁶⁹⁾

48. Het spreekt vanzelf dat, behoudens de bijzondere voorschriften betreffende de vormen en termijnen tot instelling van de vordering of van het hoger beroep, betreffende de proceshandeling en de wijze van betekening van de beslissingen, in de bijzondere voorzieningen in verband met de sociale verkiezingen de gewone procedureregels van het gerechtelijk wetboek van toepassing zijn, overeenkomstig het algemeen beginsel vervat in artikel 2 van dit wetboek.

Dit lijkt voor de arbeidsgerechten geen enkele moeilijkheid opgeleverd te hebben. ⁽¹⁷⁰⁾

49. Een enkele maal gaf de samenstelling van het arbeidsgerecht aanleiding tot betwisting. In een geschil betreffende het leidinggevend personeel, werd voor de arbeidsrechtbank te Antwerpen ⁽¹⁷¹⁾ één der rechters in

sociale zaken gewraakt omdat hij als vrijgestelde in dienst zou staan van eiseres, een representatieve werknemersorganisatie.

De rechtbank, op eensluidend advies van het arbeidsauditoraat, heeft de wraking niet weerhouden. Zij oordeelde dat er geen wettelijke grond tot wraking bestond omdat de betrokken rechter geen vrijgestelde was van de representatieve organisatie, maar wel van een algemene centrale die in de gefedereerde structuur van deze organisatie een autonome afdeling uitmaakt.

Daarenboven deed de rechtbank opmerken, — en ik kan haar zienswijze volledig bijtreden —, dat in de geschillen betreffende de sociale verkiezingen de wraking van de rechter in sociale zaken benoemd, als werknemer het bestaan zelf van het arbeidsgerecht zou in het gedrang brengen vermits in talloze zaken wie men ook zou aanduiden als rechter - vertegenwoordiger van de werknemers, deze steeds zou behoren tot één van de gedingvoerende representatieve organisaties.

**

50. Om te besluiten een woord over de tussenkomst van het openbaar ministerie in de geschillen betreffende de sociale verkiezingen.

De wetgever heeft de mededeling aan het openbaar ministerie van de vorderingen voorzien door artikel 582, al. 3 en 4 van het gerechtelijk wetboek en door de organieke wetten op de ondernemingsraden en de veiligheidscomités niet op straf van nietigheid voorgeschreven. Het artikel 764, laatste alinea van het gerechtelijk wetboek biedt echter de mogelijkheid aan de rechtbank of het Hof om ambtshalve, de mededeling te bevelen en aan het openbaar ministerie om deze te vragen als hij het dienstig acht.

Gelet op het sociaal belang van de beslechting der betwistingen in verband met de oprichting van de ondernemingsraden en veiligheidscomités hebben zowel de arbeidsgerechten als de auditoraten in de overgrote meerderheid der geschillen deze mogelijkheid te baat genomen. De arbeidsauditoraten hebben aldus de gelegenheid gehad om de arbeidsgerechten bij te staan in hun zware, spoedeisende doch verheven taak ter bevordering van de rechtszekerheid bij de controle der sociale verkiezingen.

(1) Mededelingen van het Verbond der Belgische Nijverheid, n° 8, 10 maart 1972, blz. 854.

(2) Verslag Bijz. Commissie, Parl. Dok. Kamer, 1947-48, n° 511, blz. 7, 14 en 15.

(3) Piron, Jacques en Denis, Pierre: «De ondernemingsraden en de comités voor veiligheid en hygiëne», Uitgaven V.B.N. 1972, blz. 37.

(4) K.B. van 18 februari 1971 (ondernemingsraden), art. 19; Piron en Denis, op. cit., blz. 31.

(5) Wet van 2 juli 1899.

(6) De uitvoeringsmodaliteiten van deze wet zijn vervat in de artikels 830 en volgende van het «Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming», titel V.

(7) Art. 833 Alg. Regl. Arbeidsbescherming.

(8) Art. 837, al. 1 Alg. Regl. Arbeidsbescherming. Zie ook art. 30, al. 2 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971.

(9) Steyaert, «Ondernemingsraad - Comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing der werkplaatsen - Bescherming van de kandidaten en verkozenen», Alg. Prakt. Rechtsverzameling, 1968, blz. 95 en volg.; Piron en Denis, op. cit., blz. 107 en volg.

(10) Art. 1, K.B. 18 februari 1971.

In 1950 diende slechts een ondernemingsraad te worden opgericht in de ondernemingen met meer dan 200 werknemers. (K.B. 13 juli 1949, art. 31). Later werd dit cijfer verlaagd tot 150 (K.B. 6 oktober 1958, art. 1) en sedertdien bleef het gehandhaafd. Zie De Cuyper G.: «Verwarring omtrent het aantal personeelsleden vereist voor het oprichten van een ondernemingsraad», R.W., 1963-64, 1349-1354.

(11) Art. 28, al. 3 van de wet van 20 september 1948. De nieuwe tekst heeft een einde gesteld aan interpretatiemoeilijkheden die gerezen waren in verband met de verplichting tot vernieuwing van de ondernemingsraden in de onderne-

mingen waarvan de personeelsbezetting het bij de uitvoeringsbesluiten bepaalde minimumaantal niet meer bereikt. (Memorie van toelichting, Parl. Dok. Kamer, 1970-1971, nr. 838, 1, blz. 4; Magrez, Michel: «Les Conseils d'Entreprise, les Comités de Sécurité et les élections sociales de 1971», J.T.T. 1971, blz. 74, n° 8).

(12) Reeds tijdens de voorbereidende werken van de wet van 20 september 1948 werd deze stelling bevestigd; zij werd naderhand nog bekrachtigd en toegelicht bij de voorbereidende werken van de wet van 18 januari 1963 (Parl. Dok. Senaat, 1962-63, nr. 74, blz. 3).

(13) Art. 1, § 1 van de wet van 10 juni 1952.

(14) Deze laatste zijn uitdrukkelijk van de toepassing van de wet uitgesloten door art. 830, al. 2 van het Alg. Regl. Arbeidsbescherming.

(15) Art. 1, § 4, b van de wet van 10 juni 1952. Voor de mijnen, graverijen en ondergrondse groeven is een bijzondere regeling van kracht, die de oprichting van veiligheidscomités voorschrijft in iedere bedrijfszetel, waar tenminste twintig werknemers tewerkgesteld zijn. (Art. 76 ter van het K.B. van 15 september 1919).

(16) Het gemaakte voorbehoud (behoudens andersluidende bepalingen.....) slaat alleen op de geschillen volgend uit de toepassing van het K.B. van 27 november 1950 betreffende de mededeling van inlichtingen van economische en financiële aard aan de ondernemingsraden. Over deze geschillen wordt, wat de algemene criteria betreft, uitspraak gedaan door een bijzondere commissie of door de reeds ingestelde bedrijfsraden voor de ondernemingen die tot hun bevoegdheid behoren. (Art. 8).

(17) Bijvoorbeeld geschillen betreffende de bevoegdheid en de werking van de ondernemingsraden en veiligheidscomités, de bezoldiging van de personeelsafgevaardigden, de intrekking van het mandaat van een personeelsafgevaardigde wegens ernstige tekortkomingen, enz.

Andere gevallen waarin de algemene voorziening diende toegepast te worden: A. Rb. Gent 18 juni 1971, A.R. n° 3254/71, onuitgegeven, (Betwisting van een van rechtswege verkozen personeelsafgevaardigde) en A. Rb. Tongeren 13 april 1971, A.R. n° 903/71, onuitgeg., (Weigering door werkgever een kandidatenlijst te aanvaarden en er werden geen verkiezingen gehouden).

(18) Artt. 24, al. 2 en volg. van de wet van 20 september 1948 en 1, § 4, h, al. 2 en volg. van de wet van 10 juni 1952.

(19) Het begrip «plaats die bestemd is voor de exploitatie van de onderneming», voorzien in art. 627, 9° van het G.W., werd aldus in de aangelegenheden betreffende de ondernemingsraden en veiligheidscomités op bijzondere wijze bepaald. Zie Demez, G.: «La compétence territoriale des tribunaux du travail», J.T.T. 1972, blz. 162 en 164.

(20) Art. 81, al. 5 van het G.W.

Er dient hier nooit beroep gedaan te worden op een aangevulde kamer, omdat de hoedanigheid van de betrokken werknemer bepaald wordt naar gelang de hoedanigheid die hem voor de toepassing van de regeling betreffende het rust- en overlevingspensioen is toegekend.

(Art. 16, al. 2 van de uitvoeringsbesluiten, Zie: A. Hof Gent, afd. Brugge, 3 november 1971, J.T.T. 1972, blz. 123).

(21) Steyaert, op. cit., blz. 19, n° 7.

(22) Dit is het geval inzake de verhoging van het aantal personeelsafgevaardigden mits het eenparig akkoord van de werkgever en de representatieve werknemersorganisaties. (Art. 14, al. 3 en volg. van de uitvoeringsbesluiten).

Zie toepassing: A. Rb. Antwerpen, 16 maart 1971 A.R. n° 5050, onuitgeg.

(23) Cass. 28 april 1966, Pas. 1966, I, 1087, T.S.R. 1966, blz. 203.

(24) Over de vroegere betwistingen en de verdeelde rechtspraak, zie Delarge, J.P. «Les voies de recours en matière d'élections aux Conseils d'Entreprise», J.T. 1956, blz. 34 en gecit. rechtspraak.

(25) R.P.D.B., V° Travail «Statut des syndicats», n° 61 en volg. en «Conseils d'Entreprise», n° 103; Magrez Michel, «Le statut des organisations syndicales des travailleurs salariés en droit positif», Travaux et conférences de la Fac. Droit U.L.B., 1962, d. 10, blz. 14.

(26) Om als representatief erkend te worden moet de werknemersorganisatie interprofessioneel zijn, op het nationaal vlak verbonden zijn, tenminste 50.000 leden tellen en in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en in de Nationale Arbeidsraad vertegenwoordigd zijn. (Art. 1, § 4, b, al. 4 van de wet van 10 juni 1952 en art. 18 van het K.B. van 18 februari 1971 tot regeling van de ondernemingsraden).

(27) Cass. 8 maart 1972, n° 918.

(28) A. Rb. Brussel, 29 maart 1971, A.R. n° 6691/71, onuitgeg.

(29) Zie bijv.: A. Rb. Brugge 16 juli 1971, A.R. n° 1542, onuitgeg.

(30) A. Rb. Charleroi 9 april 1971, J.T.T. 1972, blz. 109.

(31) A. Rb. Luik, afd. Jemeppe s/ Meuse, 15 juli 1971, A.R. n° J. 1325, onuitgeg.

(32) A.R. n° 252, onuitgeg.

(33) Arrest n° 4775.

(34) Zie o.m. A. Rb. Brussel 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 127

met noot V. A. Rb. Nijvel 8 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 126 met noot V., T.S.R. 1971, blz. 139.

(35) Zie o.m. A. Rb. Brussel 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115

(36) A. Rb. Brussel 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115.

(37) Artt. 7 tot 9 van de uitvoeringsbesluiten.

(38) Artt. 10 en 11 van de uitvoeringsbesluiten.

(39) Zie o.m. A. Rb. Brussel 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 127; 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115; A. Rb. Luik 1 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 128, J.L. 1971, blz. 262. Zie echter A. Rb. Brugge, afd. Oostende, 30 maart 1971, J.T.T. 1971, blz. 129, R.W. 1970-1971, 1625; het beroep werd ontvankelijk verklaard, niettegenstaande het feit dat, zoals blijkt uit de motivering, de voorafgaande klachtenprocedure niet werd gevolgd.

Ook dient opgemerkt dat, wanneer de ondernemingsraad of het veiligheidscomité, bij wie een klacht tegen de kiezerslijsten werd ingediend, geen éénparige beslissing heeft getroffen, de vaststelling van deze onenigheid over het al dan niet wijzigen van de kiezerslijsten toch een beslissing is waartegen beroep kan ingesteld worden bij de arbeidsrechtbank.

(Cass. 29 oktober 1964, T.S.R. 1964, 347 met noot Blondiau; A. Rb. Brussel 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115).

(40) Voor de interpretatie van «technische bedrijfseenheid» inzake de veiligheidscomités, zie: Piron en Denis, op. cit. blz. 101 en volg.

(41) Zie rechtspraak geciteerd door Blondiau, P., «De Ondernemingsraden», T.S.R. 1963, blz. 289 en 290, en T.S.R. 1969, blz. 338 en 339.

(42) Steyaert, op. cit., blz. 20 en 21, n° 8; Piron en Denis, op. cit., blz. 23.

(43) Stroobant, M., noot onder W.R. Beroep Brussel 21 januari 1964, T.S.R. 1964, blz. 24 en volg.

(44) Taquet M., «Essai sur la notion d'entreprise et droit du travail belge», Album Prof. Van Goethem, blz. 537; Piron en Denis, op. cit., blz. 24 en 25.

(45) Parl. Hand. Kamer 1947-48, blz. 3 en Parl. Dok. Senaat 1947-48, n° 489, blz. 14 en volg.

(46) J.T.T. 1971, blz. 126 met noot V.; T.S.R. 1971, blz. 139; Zie ook: A. Rb. Luik 14 april 1971, A.R. n° 5940/71, onuitgeg., waarin alleen rekening gehouden wordt met de betreffende economische autonomie van een bedrijfsafdeling om te besluiten tot het bestaan van een afzonderlijke technische bedrijfseenheid.

(47) 15 april 1971, J.T.T. 1972, blz. 107; T.S.R. 1971, blz. 221. Verg.: A. Rb. Bergen 4 mei 1971, J.T.T. 1971, blz. 113: een vennootschap met maatschappelijke zetel te La Louvière en haar twee bijhuizen gelegen te Epinois en te Soignies vormen éénzelfde technische bedrijfseenheid, omdat ze een sociale entiteit uitmaken door hun naburige ligging in dezelfde streek en er dezelfde arbeid verricht wordt. In dezelfde zin: A. Rb. Charleroi 9 april 1971, A.R. n° 2939/R, onuitgeg., in een geval van fusie van ondernemingen.

(48) J.T.T. 1972, blz. 102.

(49) Art. 19, 2° van de wet van 20 september 1948, art. 1, § 4 b, bis, 2° van de wet van 10 juni 1952, art. 1 van de uitvoeringsbesluiten.

(50) Art. 6 van de uitvoeringsbesluiten; zie: Nationaal Akkoord van 16 juli 1958, 1e punt.

(51) Pas. I, 985; T.S.R. 1968, blz. 141; R.W. 1967-68, 2165.

(52) J.T.T. 1971, blz. 127 en 115.

(53) Magrez, op. cit., J.T.T. 1971, blz. 75, n° 17.

(54) Zie o.m. A. Rb. Brussel 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 127; 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115; A. Rb. Brugge, afd. Oostende, 30 maart 1971, J.T.T. 1971, blz. 129; R.W. 1970-71, 1625.

(55) A. Rb. Antwerpen 31 maart 1969, J.T.T. 1971, blz. 119.

(56) Zie o.a.: A. Rb. Antwerpen 2 april 1971, J.T.T. 1972, blz. 110; R.W. 1970-71, 1961.

(57) A. Rb. Brussel 2 april 1971, A.R. n° 7023/71, onuitgeg.; 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 127; 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115.

(58) A. Rb. Brugge, afd. Oostende 30 maart 1971, J.T.T. 1971, blz. 129, R.W. 1970-71, 1625; A. Rb. Verviers 6 april 1971, J.T.T. 1971, 118, Mededelingen V.B.N. 1971, blz. 1829 -Contra: A. Rb. Brussel 2 april 1971, A.R. n° 7023/71, onuitgeg.

(59) Zie o.a.: A. Rb. Antwerpen 2 april 1971, J.T.T. 1972, blz. 110; R.W. 1970-71, 1961.

(60) A. Rb. Brussel 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 127.

(61) A. Rb. Luik 20 april 1971, J.L. 1971, blz. 244, waartegen cassatieberoep werd ingesteld; A. Rb. Luik 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 25, J.L. 1971, blz. 260, waartegen cassatieberoep werd ingesteld; A. Rb. Brugge, afd. Oostende 30 maart 1971, J.T.T. 1971, blz. 129; R.W. 1970-71, 1625.

(62) A. Rb. Charleroi, afd. Haine-St-Pierre 5 mei 1971, A.R. n° 449/H, onuitgeg., samengevat in T.S.R. 1971, blz. 157.

Contra: A. Rb. Luik 1 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 128, met noot V.; J.L. 1971, blz. 262, met noot M.H.

(63) A. Rb. Verviers 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 118, Mededel. V.B.N. 1971, blz. 1829.

(64) A. Rb. Luik 13 april 1971, A.R. n° 5911/71, onuitgeg.

(65) A. Rb. Brussel, 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115.

(66) A. Rb. Luik 1 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 128; J.L. 1971, blz. 262.

(67) A. Rb. Brussel 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 115.

(68) A. Rb. Brussel 2 april 1971, A.R. n° 7023, onuitgeg.

(69) A. Rb. Brussel 29 maart 1971, A.R. n° 6691, onuitgeg., vernietigd wegens procedurefout door arrest n° 918 van het Hof van Cassatie dd. 8 maart 1972.

(70) J.T.T. 1972, blz. 110; R.W. 1970-71, 1961.

(71) Verg. A. Rb. Verviers 6 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 118; Mededel. V.B.N. 1971, blz. 1829. (De rechtbank hield rekening met het feit dat de apothekers-zaakvoerders op een vergadering van hun vereniging verklaard hadden niet te kunnen dulden dat ze niet bij het directiepersoneel zouden gerekend worden).

(72) Dat het probleem van het «leidinggevend personeel» in het brandpunt van de belangstelling blijft staan, blijkt uit het feit dat onlangs een wetsvoorstel werd ingediend «dat ertoe strekt het begrip «leidinggevend personeel» te doen verdwijnen uit de thans bestaande wetgeving op de ondernemingsraden en de veiligheidscomités». (Wetsvoorstel Senator C. De Clercq, Parl. Dok. Senaat 1970-71, n° 322 en 1971-72, n° 79).

De voorgestelde, zeer beperkende bepaling, zou echter de principiële pariteit in de ondernemingsraden en veiligheidscomités in het gedrang brengen. (Zie noot V. onder A. Rb. Luik 1 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 128).

(73) Art. 24, al. 2, 3° van de wet van 20 september 1948 en art. 1, § 4, h, al. 2, 3° van de wet van 10 juni 1952.

(74) Er dient opgemerkt te worden dat in het artikel 17 van het K.B. van 18 februari 1971 (veiligheidscomités) geen termijn van rechtsingang bepaald is. Dit schijnt een vergetelheid te zijn, vermits de tekst van dit artikel voor het overige gans overeenstemt met het art. 17 van het K.B. van dezelfde datum (ondernemingsraden), waarin bepaald wordt dat het beroep dient ingesteld binnen twee dagen na de aanplakking van het bericht dat de verkiezingsdatum vaststelt.

(75) Voor de wijze van berekening: zie artt. 14 tot 16 van de uitvoeringsbesluiten.

(76) Art. 14, in fine van de wet van 20 september 1948 en art. 13, al. 1 van de uitvoeringsbesluiten. Zelfs dient rekening gehouden met de werknemers die afwezig zijn wegens ziekte of ongeval. (Ministerieel rondschrijven van 25 februari 1971, § V, 1°).

(77) A. Rb. Charleroi 9 april 1971 J.T.T., 1972, blz. 109; Steyaert, op. cit., blz. 30, n° 26, in fine; Contra: Blondiau, «Les élections sociales», J.T.T. 1972, blz. 97.

(78) J.T.T. 1972, blz. 107.

(79) Art. 24, al. 2, 3° van de wet van 20 september 1948 en art. 1, § 4, h, al. 2, 3° van de wet van 10 juni 1952.

(80) Art. 25, al. 1 tot 6 van de uitvoeringsbesluiten.

(81) Steyaert, op. cit., blz. 44, n° 50; Stroobant M., noot onder W.R. Beroep Brussel, 21 januari 1964, T.S.R. 1964, blz. 24 en volg.

(82) A.R. n° 686 en 717, onuitgeg.

(83) A.R. n° 6091, onuitgeg.

(84) Art. 25, al. 7 tot 10 van de uitvoeringsbesluiten. Alhoewel het verzoekschrift de bijzondere wijze van rechtsingang uitmaakt, mag het beroep ook bij dagvaarding ingesteld worden: A. Rb. Mechelen 15 april 1971, A.R. n° 1237, onuitgeg.

(85) Zie o.m. A. Rb. Brussel, 7 mei 1971, A.R. n° 8870/71; A. Rb. Luik 17 juni 1971, A.R. n° 7454/71, onuitgeg.

(86) De voorafgaande klachtprocedure werd regelmatig gevolgd en derhalve werd het beroep bij de arbeidsrechtbank ontvankelijk verklaard: o.a. A. Rb. Brussel, 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 117 en A. Rb. Nijvel, afd. Waver, 30 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 114. Het beroep werd onontvankelijk verklaard bij gebrek aan bewijs van een tijdig ingediende voorafgaande klacht: A. Rb. Hasselt 26 april 1971, A.R. n° 957/71, onuitgeg.

(87) Zie o.a. A. Rb. Brugge, 16 juli 1971, R.W. 1971-72, 765 met noot J.R.R.; A. Rb. Brussel, 13 mei 1971, A.R. n° 9228/71, onuitgeg.; Piron en Denis, op. cit., blz. 184 treden deze stelling bij.

(88) R.W. 1971-72, 773.

Verg. A. Hof Gent, afd. Brugge, 3 november 1971, J.T.T. 1972, blz. 123, waar het echter ging over de betwisting van de geldigheid van een kandidatuur, na de verkiezingen.

(89) Noot J.R.R. onder A. Rb. Brugge, 16 juli 1971, R.W. 1971-72, 770.

(90) Deze laatste thesis wordt voorgehouden door J.R.R. in R.W. 1971-72, 770.

(91) Tijdens de bespreking van het wetsontwerp van 18 december 1970 tot wijziging van de organieke wetten gaf dit monopolie aanleiding tot betwisting ingevolge een door de H.H. Schiltz en Raskin voorgesteld amendement (Parl. Dok. Kamer, 1970-71, 838, n° 3) dat ertoe strekte ook kandidatenlijsten te laten voordragen door tenminste twintig werknemers van de onderneming die er kiesgerechtigd zijn. Dit amendement werd verworpen. (Parl. Hand. Kamer, 4 februari 1971, blz. 11 tot 13, en 17).

Zie ook het antwoord van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid op de parlementaire vraag van de H. Delruelle (Parl. Hand. Kamer 1971, n° 71).

(92) Art. 21 van de uitvoeringsbesluiten.

(93) Zie o.a.: A. Rb. Brussel 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 117. - A. Rb. Dendermonde, afd. Aalst, 14 mei 1971, A.R. n° 1174, onuitgeg.

(94) A. Rb. Charleroi 14 mei 1971, A.R. n°s 3252/R en 3229/R, onuitgeg.

(95) R.P.D.B., v° Travail, « Conseil d'Entreprise », n° 61; A. Hof Gent 20 maart 1972, A.R. n° 215/71, onuitgeg.

(96) A. Rb. Kortrijk, afd. Roeselare, 13 mei 1971, A.R. n° 686 en 717, onuitgeg.

(97) A. Rb. Antwerpen, 13 mei 1971, A.R. n° 6091/71, onuitgeg.

(98) A.R. n° 1009, onuitgeg., samengevat in T.S.R. 1971, blz. 158. Zie ook A. Hof Luik, afd. Namen, 24 mei 1971, A.R. 160/71, onuitgeg., dat onderstreept dat de termijn van 15 dagen van dwingend recht is.

(99) Voor de voorwaarden van verkiesbaarheid, zie: Art. 19 van de wet van 20 september 1948 en art. 1, § b bis van de wet van 10 juni 1952.

(100) A. Rb. Brussel 6 mei 1971, A.R. n° 8793/71 en A. Rb. Hasselt 4 augustus 1971, A.R. n° 2044, beide onuitgeg.

(101) J.T.T. 1971, blz. 113.

(102) Zie o.a. A. Rb. Brussel 27 april 1971, A.R. n° 8090/71 onuitgeg.

(103) A.R. n° 1022 en A.R. n° 1023, onuitgeg., dit laatste samengevat in T.S.R. 1971, blz. 158.

(104) A. Rb. Doornik 26 april 1971, A.R. n° 1148, en A. Rb. Hasselt 28 april 1971, A.R. n° 975/71, onuitgeg.

(105) A. Rb. Nijvel, afd. Waver, 30 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 114; A. Rb. Mechelen 3 mei 1971, A.R. n° 1391, onuitgeg.

(106) Art. 19, al. 3 van de wet van 20 september 1948, art. 1, § 4, b. bis, al. 3 van de wet van 10 juni 1952 en art. 21, al. 2 van de uitvoeringsbesluiten.

(107) A. Rb. Mechelen 3 mei 1971, R.W. 1971-72, kol. 773; A. Rb. Brugge, afd. Oostende, 9 mei 1972, A.R. n° 1993, onuitgeg. Contra: A. Rb. Kortrijk, afd. Roeselare, 17 mei 1971, A.R. n° 716, onuitgeg.

(108) Art. 24, al. 2, 1° van de wet van 28 september 1948 en art. 1, § 4, h., al. 2, 1° van de wet van 10 juni 1952; artt. 56 en 57 van K.B. van 18 februari 1971 (ondernemingsraden) en artt. 57 en 58 van het K.B. van dezelfde datum (veiligheidscomités).

(109) Zie echter A. Rb. Gent 26 juli 1971, A.R. n° 3480/71, onuitgeg. (Bij gebrek aan aanplakking begint de verhaalt termijn niet te lopen, zodat een klacht ingediend meer dan een maand na de verkiezingen ontvankelijk is) en A. Rb. Bergen 28 juni 1971, A.R. n° 2673 onuitgeg. (Is ontvankelijk de klacht ingediend binnen de acht dagen na en gericht tegen een verbeterd proces-verbaal der verkiezingsuitslagen dat werd opgesteld en bekendgemaakt drie weken na de aanplakking van het oorspronkelijk proces-verbaal).

(110) A. Rb. Brugge, afd. Oostende 29 juni 1971, A.R. n° 897, onuitgeg. en A. Rb. Turnhout 21 mei 1971, A.R. n° 685, onuitgeg. samengevat in T.S.R. 1971, blz. 158.

(111) Zie Blondiau, op. cit. T.S.R. 1963, blz. 299 en geciteerde rechtspraak.

(112) A. Rb. Hasselt 18 oktober 1971, A.R. n° 1753, onuitgeg.

(113) Vroeger waren hierover betwistingen gerezen, zodat de rechtspraak verdeeld was. Zie: Geysen, T.S.R. 1952, blz. 44; Blondiau, op. cit., T.S.R. 1963, blz. 300.

(114) Zie: R.P.D.B., v° Travail, « Conseil d'Entreprise », n° 114; Steyaert, op. cit. blz. 49 en geciteerde rechtspraak. Verg. art. 860, al. 3 van het G. W.

(115) A. Hof Brussel 7 februari 1972 A.R. n° 2215, onuitgeg. Zie ook A. Hof Brussel 10 januari 1972, A.R. n° 2207, onuitgegeven, voor de termijn van zestig dagen binnen dewelke het Hof uitspraak moet doen.

(116) A.R. n° 9757/71, onuitgeg.

(117) Zie ook A. Hof Brussel 17 november 1971; J. T. T. 1972, blz. 102.

(118) Zie bijv. A. Rb. Bergen 28 juni 1971, A.R. n° 2678, J.T.T. 1972, blz. 104.

(119) Uit de vroegere uitvoeringsbesluiten blijkt dat de reglementerende overheid alleen het verhoor of de oproeping van de gedingvoerende partijen op het oog had: zie art. 30 van Besluit van de Regent van 13 juli 1949, gewijzigd bij art. 9 van Besluit van de Regent van 11 januari 1950.

(120) Zie o.a. A. Rb. Kortrijk, afd. Roeselare, 13 mei 1971, A.R. n° 686 en 717, onuitgeg.; A. Rb. Luik 13 april 1971, J.T.T. 1971, blz. 25; J. L. 1971, blz. 260, waartegen cassatieberoep werd ingesteld; A. Rb. Leuven 24 juni 1971, A. R. n° 2048 en 2066/71 onuitgeg.

(121) Zie bijv.: A. Rb. Hasselt 7 juni 1971, A.R. 1152/71 onuitgeg. (waar de eis gericht is tegen « de verkiezingen van de personeelsafvaardiging voor het Comité voor Veiligheid, Gezondheid en Verfraaiing der Werkplaatsen bij de ... (firma X) ...; verwerende partijen vertegenwoordigd zijnde door Y, vakbondsafgevaardigde »). A. Rb. Bergen 7 februari 1972, A.R. 4421, onuitgeg., en A. Rb. Antwerpen 15 juni 1971, A.R. 6427, onuitgeg. (waarin de voorzitter en/of de secretaris van het stembureau als verweerders opgeroepen werden).

(12) Zie Steyaert; op. cit. blz. 85, n° 126. — Immers alleen

deze personen, aan wie het vonnis trouwens moet betekend worden, hebben, zoals de werkgever en de betrokken representatieve organisaties, het recht hoger beroep in te stellen; een lid van de ondernemingsraad of van het stembureau heeft dit niet.

(123) Over de vroegere betwisting, zie: Steyaert, op. cit. blz. 49 en geciteerde rechtspraak.

(124) Op dit punt laat de tekst van de artt. 57 en 58 van de uitvoeringsbesluiten aan duidelijkheid te wensen over. Inderdaad luiden deze bepalingen als volgt: « Het A. Hof... neemt kennis van de beroepen die... binnen de vijftien dagen na de kennisgeving bij aangetekende brief zijn ingesteld... » Slaat de vormvereiste van het aangetekend schrijven, die ook voorzien is voor de kennisgeving, hier ook op het beroep? Bij analogie met de procedure in eerste aanleg, dient hierop m.i. bevestigend geantwoord te worden.

(125) Steyaert, op. cit., blz. 50, n° 61 en 62; Noot J.R.R. onder A. Rb. Brugge 16 juli 1971, R.W. 1971-72 771; Verg. wat de gemeenteraadsverkiezingen betreft: Debaedts, F., Administratief Lexicon 1964, Gemeenteraadsverkiezingen, n° 146 en 242.

(126) A. Rb. Brugge, afd. Oostende, 22 juni 1971, A.R. 930, onuitgeg.

(127) A. Rb. Doornik 15 juli 1971, A.R. n° 1478, onuitgeg.

(128) A. Rb. Doornik, afd. Moeskroen, 29 juni 1971, A. R. n° 314, onuitgeg.

(129) A. Rb. Turnhout, 25 mei 1971, A.R. n° 685, onuitgeg.

(130) A. Rb. Brussel, 30 juni 1971, A.R. n° 10394/71, onuitgeg.

(131) A. Rb. Bergen 28 juni 1971, J.T.T. 1972; blz. 104, bevestigd door Arbeidshof Brussel, afd. Bergen 26 juli 1971, A.R. n° 1058, onuitgeg.

(132) A. Rb. Luik, afd. Jemeppe s./Meuse, 15 juli 1971, A.R. n° J. 1325, onuitgeg. — Deze beslissing ligt in de lijn van de « ratio legis »: zie Verslag aan de Regent voor het Besluit van 13 juli 1949 (B.S. 25-26 juli 1949, blz. 7123).

(133) A. Rb. Oudenaarde 24 juni 1971, A.R. n° 331, onuitg.

(134) A. Rb. Antwerpen 23 juni 1971, A.R. n° 6550, onuitgeg.

(135) A. Hof Brussel 18 oktober 1971, A.R. n° 2208, onuitgeg.

(136) A. Hof Brussel 17 november 1971, J.T.T. 1972, blz. 102.

(137) A. Rb. Antwerpen, 15 juni 1971, A.R. n° 6427, onuitgeg.

(138) A. Hof Gent 11 augustus 1971, J.T.T. 1972, blz. 103.

Het Hof gaat echter te ver waar het beslist dat de representatieve organisatie door de stilzwijgende aanvaarding van haar getuige gebonden is.

(139) Zie o.a.: A. Rb. Brussel 29 juni 1971, A.R. n° 9714/71 en 30 juni 1971, A.R. n° 10528, onuitgeg.

(140) A.R. n° 2208, onuitgeg.

(141) A. Rb. Brussel 29 april 1971, A.R. n° 8418/71, onuitgeg.

Verg. A. Rb. Antwerpen 11 mei 1971, A.R. n° 5956, onuitgeg.

(142) A. Hof Brussel 17 november 1971, J.T.T. 1972, blz. 102.

(143) Steyaert, op. cit. blz. 50, n° 61; Noot J.R.R. onder A. Rb. Brugge 16 juli 1971, R.W. 1971-72, 772.

(144) A. Hof Brussel 10 januari 1972, R.W. 1971-72, 1696, en A.R. n° 2194, onuitgeg.

(145) Zie o.a.: Hof Gent 11 augustus 1971, J.T.T. 1971, blz. 103; A. Rb. Brugge 16 juli 1971, R.W. 1971-72, 765 met noot J.R.R.; zie Contra o.a.: A. Rb. Antwerpen 15 juni 1971, A.R. n° 6427 en A. Rb. Hasselt 7 juni 1971, A.R. n° 1180/71 beide onuitgeg.

(146) A. Rb. Namen 9 juni 1971, A.R. n° 1750 en A.R. n° 1751, beide onuitgeg.

(147) A. Hof Brussel 10 januari 1971, A.R. n° 2194, onuitgeg. Contra A. Rb. Leuven 15 juni 1971, A.R. n° 2036, onuitgeg. waartegen hoger beroep werd ingesteld.

(148) A. Hof Brussel 10 januari 1971, R.W. 1971-72, kol. 1696.

(149) Verg. Ministerieel rondschrijven van 25 februari 1971, § XIV, 1° Litt. O.

(150) J.T.T. 1972, blz. 105 en A.R. n° 2.652, onuitgeg.

(151) A.R. n° 9.939/71, onuitgeg.

(152) Piron en Denis, op. cit., blz. 205; Blondiau, op. cit., J.T.T. 1972, blz. 100.

(153) Immers waar het art. 14 van de uitvoeringsbesluiten vier mandaten voorziet voor de onderneming met de geringste personeelsbezetting (minder dan 101 werknemers), bepaalt het art. 16 b van de wet van 20 september 1948 het minimumaantal effectieve personeelsafgevaardigden op twee. Uit de vergelijking van deze bepalingen volgt dat niet noodzakelijk alle mandaten moeten toegewezen worden, m.a.w. dat zetels mogen vacant blijven indien de minimumafvaardiging verzekerd is.

Verg. art. 53, al. 1 (ondernemingsraden) en art. 54, al. 1 (veiligheidscomités) van de uitvoeringsbesluiten: « De kiesprocedure wordt stopgezet wanneer één enkele werknemersorganisatie een aantal kandidaten voordraagt gelijk aan of lager dan het aantal toe te kennen mandaten; in dit geval zijn de kandidaten van rechtswege verkozen ».

(154) Deze oplossing blijkt overeen te stemmen met de bedoeling van de reglementerende overheid, die het besluit van de Regent van 13 juli 1949 opstelde. In art. 4, al. 2 van dit besluit werd bepaald: « De lijsten dienen zoveel kandi-

daten te bevatten als er effectieve en plaatsvervangende mandaten te bevelen zijn». Het Verslag aan de Regent gaf als toelichting: «Inderdaad, zo deze methode niet aangenomen werd zouden voor een lijst, welke meer effectieve mandaten zou verkrijgen dan er kandidaten opstaan, de niet toegekende effectieve mandaten aan de andere lijsten toekomen. Met het aangenomen stelsel wordt deze moeilijkheid vermeden». (B.S. 25-26 juli 1949, blz. 7-123).

Deze verantwoording werd klaarblijkelijk uit het oog verloren toen het gezegd artikel bij Besluit van de Regent van 11 januari 1950 (art. 1) vervangen werd door: «De lijsten mogen niet meer kandidaten omvatten dan er effectieve en plaatsvervangende mandaten toe te kennen zijn», tekst die in de uitvoeringsbesluiten van 18 februari 1971 (art. 21) behouden bleef.

(155) De oorspronkelijke tekst van art. 23 van het Besluit van de Regent van 13 juli 1949 maakte een onderscheid tussen het geval waar er slechts één kandidaat te verkiezen is (al. 4 en 5) en datgene waar er verscheidene kandidaten te verkiezen zijn (al. 6).

(156) A. Rb. Gent 28 juni 1971, A.R. n° 3214/71 onuitgeg.

(157) - A. Rb. Brugge afd. Oostende, 29 juni 1971, A.R. n° 758; A. Rb. Namen, 30 juni 1971, A.R. n° 1734, waartegen hoger beroep werd ingesteld; A. Rb. Doornik, 15 juli 1971, A.R. n° 1477 W, alle onuitgeg.

- Verg. echter A. Rb. Brussel 29 juni 1971, A.R. n° 9834/71 en 9852/71, beide onuitgeg., die dezelfde artikels toepasten maar tot een andere berekeningswijze kwamen.

(158) Zie o.a.: A. Hof Brussel 7 februari 1972, A.R. n° 2215 en A. Hof Brussel, afd. Bergen, 3 november 1971, A.R. n° 1053, beide onuitgeg.

(159) Artt. 21, § 2 tot 8 van de wet van 20 september 1948 en 1 bis, § 2 tot 8 van de wet van 10 juni 1952.

(160) Piron en Denis, op. cit., blz. 141; Steyaert, op. cit., blz. 105, n° 167 tot 169.

(161) Artt. 21, § 4, al. 1 van de wet van 10 juni 1952.

Hieruit vloeit dat de kandidaat, die de voorwaarden van kiesbaarheid niet vervulde, niet de bescherming kan genieten zelfs wanneer de werkgever de geldigheid van zijn

kandidatuur niet heeft betwist tijdens de verkiezingsprocedure. (Piron en Denis, op. cit., blz. 141; Horion, P., Arbeidsblad 1967, blz. 523; Blondiau op. cit., T.S.R. 1969, blz. 347).

(162) Artt. 63 (ondernemingsraden) en 60 (veiligheidscomités) van de uitvoeringsbesluiten.

(163) Artt. 64 (ondernemingsraden) en 61 (veiligheidscomités).

(164) Steyaert, op. cit., blz. 134, n° 225;

(165) Zie hoger voetnoot n° 124.

(166) Cass. 23 februari 1967, T.S.R. 1967, blz. 156, J.T. 1967, blz. 607.

(167) Steyaert, op. cit., blz. 119, n° 196 en volg., en geciteerde rechtspraak; Magrez, noot in T.S.R. 1965, blz. 228; Hélin G. noot in T.S.R. 1970, blz. 72.

In een weliswaar uitzonderlijk geval heeft het Hof van Cassatie op 13 januari 1971 beslist dat de curator van een failliet-verklaarde onderneming, die de uitbating had voortgezet gedurende een termijn bepaald door de rechtbank van koophandel, ertoe gemachtigd is op het einde van die periode een beschermde werknemer af te danken zonder voorafgaandelijk het bevoegd paritair comité te raadplegen. Het Hof oordeelde dat terzake deze raadpleging overbodig was omdat alle personeelsleden ingevolge de sluiting van de onderneming werden afgedankt en er dus geen gevaar voor misbruik kon bestaan (J.T.T. 1971, blz. 124).

(168) Piron en Denis, op. cit., blz. 154 en volg., en geciteerde rechtspraak.

(169) R.W. 1971-72, 339, samengevat in T.S.R. 1971, blz. 221; Contra: A. Rb. Brussel, 4 mei 1971, J.T.T. 1972, blz. 106.

(170) Aldus werden door deze rechtbanken ook o.a. de regels toegepast betreffende de vrijwillige verschijning (art. 706 G.W.), de verkorting van de dagvaardingsstermijnen (art. 708 G.W.), de tussenvorderingen (Artt. 807 en volg. G.W.), de vrijwillige tussenkomst (artt. 811 en volg. G.W.), de afstand van geding (artt. 820 en volg. G.W.), het getuigenverhoor (artt. 915 en volg. G.W.), enz.

(171) A. Rb. Antwerpen 9 april 1971, A.R. n° 5.453 en 5.487 onuitgeg. (uit het vonnis blijkt niet dat bij deze wraking de bij artt. 835 en volg. van het G.W. voorgeschreven procedure gevolgd werd).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 28 april 1972.

Afdelingsvoorzitter: Ridder J. Rutsaert.

Raadsheren: MM. A. de Vreese, J. Gerniers (verslaggever), A. Meeüs en J. Sury.

Advocaat-generaal: M. A. Colard.

Advocaten: Mrs. J. Van Ryn en A. Bayart.

Rechtsmisbruik. — Pacht. — Recht van voorkoop. — Uitoefend door de pachter. — Die nadien het vervreemdingsverbod van art. 54 Pachtwet overtreedt. — Rechtsmisbruik ten aanzien van de ontzette koper.

De pachter die een derde, welke een landeigendom onder voorwaarde heeft aangekocht, door de uitoefening van zijn recht van voorkoop belet eigenaar te worden van gezegd landgoed en die nadien de voorwaarde niet naleeft waaronder de wet hem dit recht van voorkoop toekent, namelijk het verbod van overdracht gedurende vijf jaar, maakt van dit laatste recht misbruik.

Uit de geschiedenis van art. 54 Pachtwet blijkt niet, dat de wetgever door de eventueel aan de verkoper verschuldigde schadevergoeding of een vast bedrag te bepalen de toekenning van elke schadevergoeding aan de ontzette koper heeft willen uitsluiten.

N.V. Compagnie Immobilière de Belgique
t./ Raeman en Zwaenepoel.

Gelet ou het bestreden arrest, op 4 december 1970 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 165, 1382 van het Burgerlijk Wetboek, 1778 octies van hetzelfde wetboek, thans 54 van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen en, voor zoveel als nodig, 47 en 51 van dezelfde wet en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden arrest, bij hervorming van het beroepen vonnis, de oorspronkelijke vordering van eiseres afwijst en deze laatste in de kosten veroordeelt, op grond van de reden « dat het verbod van vervreemding niet van openbare orde is, maar gesteld werd in het voordeel van de verkoper, dat deze nochtans regelmatig afstand kan doen van zijn recht op schadevergoeding, in welk geval er eveneens moet worden geacht dat een vervreemding niet meer onrechtmatig of in strijd met het gestelde verbod is, dat de geïntimeerden, thans de verweerders, die het bij voorkoop gekochte goed vervreemdden met instemming van de verkoper geen rechtsmisbruik pleegden » en « dat appellante, thans eiseres, reeds door de lichte van de voorkoop, als koper werd geweerd; dat zij contractueel ten opzichte van de verkoper afstand deed van iedere schadevergoeding wegens uitoefening van het recht van voorkoop en dat zij geen overdracht van het in artikel 1778 octies, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek bepaalde recht bedong in haar voordeel, dat zij kon voorzien dat door de verkoper afstand kon worden gedaan van het recht op eerbiediging van het verbod van vervreemding, evenals zij moest voorzien dat machtiging tot vervreemding door de vrederechter kan worden gegeven, in welke beide gevallen regelmatig tot vervreemding kan worden overgegaan door de pachter-koper »;

terwijl, eerste onderdeel, elkeen het recht heeft zich op

de eerbiediging van een wettelijk verbod te beroepen, zonder onderscheid tussen diegenen in het voordeel van wie al dan niet een specifieke wettelijke sanctie werd bepaald; dit des te meer het geval is wanneer de wetgever, naast dergelijk verbod, duidelijk heeft te kennen gegeven welk doel hij door de wetgeving nastreefde zodat, wanneer deze wetgeving wordt gebruikt voor een doel waarvoor zij niet is bestemd, dergelijk gebruik een rechtsmisbruik uitmaakt dat, ingeval van schade, aanleiding geeft tot toepassing van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, dit ongeacht de vraag ten voordele van wie een forfaitaire bepaling van de schade is voorzien, zodat het arrest, door de eerste aangehaalde motivering, het algemeen verbiedend karakter van artikel 54 van de wet van 4 november 1969, en zijn gevolgen, met name de eveneens algemene bepaling van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, miskent (scheiding van deze wetsbepalingen in het bijzonder);

tweede onderdeel, de afstand van een recht op schadevergoeding ten opzichte van een bepaalde persoon, ten deze de oorspronkelijke verkoper, en de overeenkomsten afgesloten tussen derden, ten deze de oorspronkelijke verkoper en de verweerders, ingevolge het principe neergeschreven in artikel 1165 van het Burgerlijk Wetboek, de rechten van en tegenover personen die bij dergelijke overeenkomsten geen partij waren, onaangetaast laten, zodat het arrest, door de tweede aangehaalde motivering, het betrekkelijk karakter van de overeenkomsten miskent (schending, in het bijzonder, van het artikel 1165 van het Burgerlijk Wetboek);

Overwegende dat het arrest uitspraak doet over de door eiseres ingestelde vordering tot schadevergoeding, op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, wegens het door verweerders begane rechtsmisbruik om, na uitoefening van hun recht van voorkoop, binnen de periode van vijf jaar te rekenen van de aankoop, en namelijk op 5 juni 1964, nadat zij zelf het goed op 8 mei 1964 hadden aangekocht, het aangekochte goed aan derden te hebben overgedragen in strijd met artikel 54 van de wet van 4 november 1969 (oud artikel 1778 octies van het Burgerlijk Wetboek) en buiten de uitzonderingsgevallen door voormelde wet bepaald, zulks wanneer eiseres datzelfde goed tevoren van de oorspronkelijke eigenaar had aangekocht doch onder de voorwaarde dat de verkoop als nietig zou worden beschouwd, indien de pachters (de verweerders) hun recht van voorkoop mochten uitoefenen;

Overwegende dat het arrest bedoelde vordering tot schadevergoeding afwijst op grond van de beschouwing dat het verbod van vervreemding gedurende vijf jaar slechts in het voordeel van de verkoper gesteld werd en de ten gevolge van de uitoefening van het recht van voorkoop ontzette koper geen aanspraak kan maken op schadevergoeding;

Overwegende dat artikel 54 van de wet van 4 november 1969 er weliswaar toe strekt te voorkomen dat de voorkoopgenieter op de eventuele meerwaarde van de landeigendommen ten nadele van de verkoper zou speculeren, doch dat zulks niet wegneemt dat de pachter die een derde, welke een landeigendom onder voorwaarde heeft aangekocht, belet, door de uitoefening van zijn recht van voorkoop, eigenaar te worden van gezegd landgoed en die nadien de voorwaarde niet eerbiedigt waaronder de wet hem dit recht van voorkoop toekent, namelijk het verbod van overdracht gedurende vijf jaar, van dit laatste recht misbruik maakt;

Overwegende dat uit de voorbereidende werken van bedoeld artikel 54 geenszins blijkt dat de wetgever, door de forfaitaire vaststelling van de eventueel aan de verkoper verschuldigde schadevergoeding, de toekenning van elke schadevergoeding aan de ontzette koper heeft willen uitsluiten; dat bij ontstentenis van dergelijke wilsuiking, de

algemene principes inzake misdrijven en oneigenlijke misdrijven van toepassing blijven;

Overwegende dat de reden van het arrest, volgens welke het recht van voorkoop regelmatig uitgeoefend werd en geen simulatie gepleegd werd, niet kan volstaan om de gevelde beslissing te rechtvaardigen, vermits uit de vaststellingen van het arrest zelf blijkt, zoals hierboven aangegeven, dat de verweerders het verbod van overdracht, waaraan de wet het recht van voorkoop onderwerpt, niet geëerbiedigd hebben;

Dat het middel dienvolgens gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest behalve in zover het uitspraak doet over de bevoegdheid;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat erover door de rechter in feitelijke aanleg zou worden beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — 1) Bij onderhandse akte van 27 maart 1964 kocht de « Compagnie Immobilière de Belgique » een hofstede met verscheidene percelen land aan voor de prijs van 5.700.000 fr.

Zoals voorgeschreven door de toenmalige wet van 1 februari 1963 op het recht van voorkoop (thans, na coördinatie en wijziging, opgenomen in de wet van 4 november 1969) werd de overeenkomst van 27 maart 1964 door de verkoper aan de pachters ter kennis gebracht met het aanbod om het goed aan dezelfde voorwaarden aan te kopen.

Nadat de pachters eigenaars waren geworden van het goed ingevolge een notariële akte van 8 mei 1964 — hetgeen het wettelijk verbod impliceerde gedurende 5 jaar het goed te vervreemden of de exploitatie ervan aan derden af te staan (art. 54 der wet van 4 november 1969) — verkochten zij reeds op 5 juni 1964 hetzelfde aan een derde voor de prijs van 5.875.005 fr., dus 175.000 fr. meer dan zij hadden betaald.

Vooraf had de verkoper afstand gedaan van het recht op schadevergoeding, bij de wet bepaald voor het geval van vervreemding binnen de tijdspanne van 5 jaar (d.i. 20% van de verkoopprijs: art. 54, lid 2, der wet van 4 november 1969).

De « Compagnie Immobilière de Belgique » die aldus het slachtoffer was geworden van het niet-naleven door de pachters van het wettelijk vervreemdingsverbod, leidde tegen hen een vordering in tot het bekomen van schadevergoeding. Zij stelde dat de pachters van het door de wet verleende voorkooprecht misbruik hadden gemaakt.

Bij vonnis van 21 februari 1967 verklaarde de Rechtbank van eerste aanleg te Gent zich onbevoegd. Deze beslissing steunde verkeerdelijk op de toewijzing van bevoegdheid voor geschillen inzake voorkoop aan de vrederechter: de tegen de pachters aanhangig gemaakte vordering had immers niet als grondslag het voorkooprecht zelf, doch een rechtsmisbruik: een fout begaan ter gelegenheid van de uitoefening van het voorkooprecht.

In hoger beroep werd het vonnis op dit punt hervormd. De vordering zelf werd evenwel, om de in het arrest van vernietiging aangehaalde redenen, als ongegrond afgevoerd.

In tegenstelling met hetgeen de rechter in hoger beroep had beslist, aanvaardt het Hof van Cassatie dat de overtreding van het wettelijk vervreemdingsverbod door de pachters een rechtsmisbruik uitmaakt en, onder de bij art. 382 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde voorwaarden, tot schadevergoeding aanleiding geeft.

2) Het ontbreekt de wetgeving zelf betreffende het door

het arrest beslechte geschilpunt ongetwijfeld aan juridische logica.

Aan de pachter wordt voor 5 jaar een algemeen vervreemdingsverbod opgelegd: het hoofddoel van de wetgeving inzake voorkoop is immers elke speculatie op de eventuele meerwaarde van landeigendommen te beletten. Doch de in de wet specifiek gestelde sanctie is dat de pachter, buiten de uitzonderingsgevallen door haar bepaald, aan de verkoper een forfaitaire schadevergoeding van 20 % van de verkoopprijs dient te betalen.

Dit is een vorm van vergoeding zonder schade, van wettelijk georganiseerde ongegronde vermogensverschuiving. In geval van onderhandse verkoop ontvangt de verkoper immers de prijs die hij bedong; geldt het een openbare verkoop, dan ontvangt hij de hoogst aangeboden prijs. Enkel de uitgesloten koper heeft enige reden tot klagen. Deze opwerping werd tijdens de parlementaire voorbereiding geformuleerd; eigenaardig genoeg is men er evenwel niet verder op ingegaan (zie Pasin, 1963, 95).

Terloops zij vermeld dat de Franse wetgeving, die in belangrijke mate model heeft gestaan voor de wet van 1 februari 1963, een meer logische opvatting huldigt: de « uitgesloten koper ontvangt de wettelijk bepaalde schadevergoeding, niet de verkoper » (art. 790 tot 810 van de Code rural, Journal Officiel van 19 april 1955).

3) Bij gebreke aan een specifieke tekst baseerde de uitgesloten koper zijn vordering op art. 1382 B.W., aanvoerende dat, wanneer de pachters, niettegenstaande het wettelijk vervreemdingsverbod, het goed van de hand doen, zij van het voorkooprecht misbruik maken.

Vrij algemeen wordt aanvaard dat de afwending van een recht van zijn functie, zijn sociaal of economisch doel, een misbruik uitmaakt.

In de laatste uitgave van zijn « *Traité élémentaire de droit civil belge* » (I, nr. 113), resumeert De Page deze opvatting treffend als volgt: « Nous devons exercer nos droits civiliter, c.-à-d. dans l'esprit de l'institution qui les a créés et en respectant le but et les limites. Les droits sont causés. Ils ont une finalité. Celle-ci doit être observée. L'usage anormal d'un droit consiste dans sa déviation, dans son emploi en vue d'autres buts que ceux que la loi a entendu protéger. Cette déviation peut consister soit dans l'intention de nuire, soit dans une faute dans l'exécution (saisie excessive p. ex. ou inutile), soit dans le défaut d'intérêt légitime, soit dans le détournement du droit de sa fonction sociale. ».

Samen met De Page hebben talrijke juristen het belang van de sociale functie der subjectieve rechten op het voorplan gesteld. In « *La théorie de l'abus des droits en droit comparé* » geeft Markovitch (nr. 126, blz. 154) deze leer als volgt weer: « Les droits subjectifs, prérogatives sociales, sont concédés aux particuliers dans un but déterminé; par conséquent, ils doivent être exercés dans un certain esprit, celui-là même qui a présidé à leur institution, c.-à-d. celui qui correspond à leur but; sinon le titulaire les détourne de leur destination économique et sociale; il en abuse. Les droits subjectifs ont un double caractère: ils sont à la fois destinés à pourvoir à la satisfaction des intérêts de leur titulaire, et, en même temps, ils se présentent comme l'exercice d'une fonction sociale; les exercer pour des fins qui ne répondent pas à ce caractère, constitue une faute qui a nom abus des droits. » Voor hem hadden andere auteurs reeds vastgesteld dat ieder recht « in zichzelf zijn eigen begrenzingen draagt » (de uitdrukking werd voor het eerst gebruikt door Porcherot in zijn thesis « *L'abus de droit* », uitgegeven in 1902; zie in verband met de ongeoorloofde afwending van een recht van zijn sociale en economische functie: Demogue, *Obligations*, IV, nr. 686; Josserand, « *De l'esprit des lois et de leur relativité* », nr. 294; Cassatie, 11 april 1958, Pas. 1958, I, 867 en R.C. J.B., 1958,

154, met noot R Dekkers; De Bersaques in R.C.J.B., 1959, blz. 364 en volgende).

Men beseft evenwel onmiddellijk welke delicate taak de hoven en rechtbanken is opgedragen in de toepassing van dit principe: het toetsen van een recht aan zijn sociale en economische functie leidt uiteraard tot grote subjectiviteit, wanneer die functie, zoals meestal het geval is, door de wetgever zelf niet is bepaald.

4) Deze moeilijkheid deed zich in huidige zaak niet voor.

Tijdens de parlementaire voorbereiding was uitvoerig gehandeld over de bedoeling die men nastreefde. Op bijna elke bladzijde van de verslagen vindt men formuleringen als de volgende:

« Rien n'empêche le bénéficiaire du droit de préemption de spéculer lui-même et de revendre le bien à son tour. En pareil cas, le but de la loi (favoriser l'accession à la propriété et stabilisation) ne serait pas atteint » (Pasin., 1963, 89). La chambre n'avait prévu aucune sanction contre le preneur qui ayant exercé son droit de préemption se serait mis à spéculer sur le bien acquis. Or, permettre cela, serait tourner la loi elle-même en dérision » (Pasin., 1963, blz. 117 e.v.).

Wat meer is: het in artikel 54 opgelegde vervreemdingsverbod is, hetgeen eerder zelden voorkomt, de wettelijke concretisering van de theorie der niet geoorloofde rechtsafwending.

5) Toch meende de rechter in hoger beroep de oorspronkelijke vordering niet te moeten toewijzen.

Naar zijn interpretatie was het vervreemdingsverbod enkel gesteld in het voordeel van de koper, die echter met de doorverkoop had ingestemd; van rechtsmisbruik kon derhalve in hoofde van de pachters geen sprake zijn. Ter staving van zijn interpretatie voerde hij aan, dat de miskenning van het verbod van vervreemding gesanctioneerd wordt door een forfaitaire schadevergoeding ten voordele van de oorspronkelijke verkoper alleen.

Dit kon echter geen argument uitmaken om aan de uitgesloten koper de uitoefening van zijn algemeen recht op schadevergoeding te ontfangen. Indien immers de oorspronkelijke verkoper afstand deed van zijn recht op naleving van het vervreemdingsverbod, kon deze afstand slechts hem binden en meebrengen dat, ten zijnen opzichte, door de pachter geen rechtsmisbruik werd gepleegd. Deze afstand deed evenwel geen afbreuk aan het recht van de uitgesloten koper zich op het verbod van artikel 54, lid 1, der wet te beroepen, tenzij de uitgesloten koper eveneens afstand had gedaan van zijn recht.

Dit is de opvatting van de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (zie vonnis van 27 december 1967 in R.W. 1968-1969, 1702 e.v.), die in een gelijkaardige betwisting betoogde, « dat weliswaar dergelijk verbod niet van openbare orde is en dat de eigenaar afstand kan doen van zijn recht op schadevergoeding in geval van voortverkoop binnen deze termijn van vijf jaar, dat nochtans zulkdanige afstand geen nadeel mag veroorzaken aan medecontractanten. » Er anders over oordelen zou meebrengen dat aan het verbod van artikel 54, lid 1, elke sanctie zou ontbreken. De oorspronkelijke koper krijgt immers, met of zonder uitoefening van het voorkooprecht, steeds de prijs die hij gevraagd heeft. Meestal, zo niet altijd, zal hij dus anticipatief afstand doen van de bij artikel 54, lid 2, bepaalde vergoeding. Anderzijds zou de enige schadelijder, d.i. de uitgesloten koper, in de redenering van het Hof van beroep, geen schadevordering kunnen uitoefenen, hetgeen het vervreemdingsverbod zinloos zou maken.

Trouwens, heel de redenering van het Hof berustte op de miskenning van de algemene draagwijdte van het vervreemdingsverbod, onder voorwendsel dat de wet voor een particulier geval de schade forfaitair bepaalt. Het is evenwel niet omdat de schade van de verkoper forfaitair is vast-

gesteld, dat er geen rechtsmisbruik kan bestaan t.o.v. de uitgesloten koper.

6) De beslissing van het Hof van cassatie dient daarom ten volle te worden bijgetreden, waar het duidelijk stelt dat de pachter die een derde, welke een landeigendom onder voorwaarde heeft aangekocht, belet, door de uitoefening van zijn recht van voorkoop, eigenaar te worden van gezegd landgoed en die nadien de voorwaarde niet naleeft waaronder de wet hem dit recht van voorkoop toekent, nl. het verbod van overdracht gedurende vijf jaar, van dit laatste recht misbruik maakt en dit rechtsmisbruik, onder de voorwaarden van art. 1382 B.W., aanleiding geeft tot schadeherstel. Zij toont eens te meer aan dat, in deze tijd waarin het wetgevend werk zelf dikwijls te kort schiet, de rechtspraak een steeds belangrijker functie gaat vervullen, niet alleen door de teksten te interpreteren, doch eveneens door ze impliciet te verbeteren en te vervolledigen.

*René Butzler,
Advocaat bij het Hof van Beroep
Docent aan de V.U.B.*

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 18 mei 1972.

Afdelingsvoorzitter : M. J. Valentin.

Raadsheren : MM. L. De Waersegger, Baron J. Richard (Verslaggever).

Ridder G. de Schaetzen en A. Ligot.

Advocaat-generaal : Mr. R. Charles.

Beroepsgeheim en geheimhouding. — Aansprakelijkheidsvordering van de Staat. — Tegen vereffenaar. — Die beweert dat hij een belastingsschuld niet kon voldoen wegens insolventie van een schuldenaar van de vennootschap. — De Staat vraagt de fiscale bescheiden van die schuldenaar te mogen overleggen. — Weigering.

Op basis van art. 194, lid 4, Vennootschapswet, vorderde de Staat van de vereffenaar een schadevergoeding op grond dat hij een belastingsschuld niet had betaald en had nagelaten ten laste van een vennoot de invordering te vervolgen van een schuldvordering, waarvan de betaling de vennootschap in staat had gesteld haar belastingsschuld te voldoen. De vereffenaar voerde het onvermogen van de vennoot aan; de Staat gaf toe dat hij de gegoedheid van de schuldenaar moest aantonen en vroeg te dien einde dat de overlegging van dezès fiscale bescheiden bevolen werd.

Daar de rechtsvordering van de Staat tegen de vereffenaar in eigen naam een gemeenrechtelijke rechtsvordering is, die strekt tot het herstel van het nadeel ten gevolge van het verlies van een vordering van een geldsom tegen een derde die schuldenaar is van degene die een belastingsschuld moet betalen, en niet tot de heffing van de belasting zelf of tot het opsporen van een krachtens de belastingwetten verschuldigde som, heeft de rechter wettelijk beslist dat de door de Staat gevraagde overlegging van fiscale bescheiden bij art. 244 W.I.B. verboden was.

Belgische Staat t./ Vereffende P.V.B.A. Horo-Service en Dumont de Chassart.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 april 1971 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de arti-

kelen , 10 van de wet van 15 mei 1846 op de comptabiliteit van de Staat, 206, 207, 208, inzonderheid paragraaf 1, 243, 244 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen (koninklijk besluit van 26 februari 1964), 196, 212, 215, 216 van het koninklijk besluit van 4 maart 1965 tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, alsmede van genoemde artikelen 212, 215 en 216, zoals ze respectievelijk gewijzigd zijn bij de artikelen 3, 6 en 7 van het koninklijk besluit van 18 november 1970,

doordat, ter verwerping van de aansprakelijkheidsvordering van eiser tegen verweerder die werd verweten, als vereffenaar van de vennootschap Horo-Service, de door deze vennootschap verschuldigde belastingen niet te hebben betaald en te hebben nagelaten ten laste van de heer O... de invordering te vervolgen van een schuldvordering waarvan de betaling de vennootschap in staat had gesteld haar belastingsschuld te voldoen, het arrest erop wijst dat verweerder het kennelijk onvermogen van de heer O... aanvoert en verklaart dat door vervolging tegen deze laatste de belastingsschuld van de vennootschap niet had kunnen betaald worden, dat eiser, die toegeeft dat de gegoedheid van de derde-schuldenaar van de vennootschap moet worden aangetoond, vraagt dat de overlegging zou worden bevolen van de fiscale bescheiden die de gegoedheid van de heer O... kunnen bewijzen ; dat deze overlegging niet tot doel zou hebben de krachtens de fiscale wetten verschuldigde sommen op te sporen, evenmin als de vestiging of de invordering van enige belasting ten laste van wie dan ook ; dat ze, bijgevolg, niet zou kunnen bevolen worden zonder overtreding van artikel 244 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen en dat de reeds overgelegde fiscale bescheiden, die betrekking hebben op de heer O..., uit de debatten moeten worden geweerd,

terwijl, naar luid van genoemd artikel 244, de ambtenaren die moeten optreden voor de toepassing van de fiscale wetten gehouden zijn, buiten het uitoefenen van hun ambt, het volstrekte geheim te bewaren aangaande de winsten der belastingplichtigen, wanneer zij daarvan kennis hebben ten gevolge van de uitvoering der wetten ; de ontvanger der belastingen, die met name krachtens de artikelen 6 en 10 van de wet van 15 mei 1846, 206 en 207 van genoemd wetboek en van artikel 196 van het koninklijk besluit van 4 maart 1965 belast is met de inning, in voorkomend geval door de rechtsmiddelen en de rechtspleging van gemeen recht, zoals de verdeling bij omslag en het uitvoerend beslag onder derden, voor de toepassing van de fiscale wetten en in de uitoefening van zijn ambt optreedt, wanneer hij, zoals ten deze, optreedt tegen een derde die aansprakelijk is voor de niet-betaling van de belasting en, dientengevolge, melding mag of zou mogen maken van de inlichtingen en bescheiden die hij overeenkomstig de artikelen 235, paragraaf 1, en 243 van genoemd wetboek of op elke andere wettige wijze heeft verkregen :

Overwegende dat, na te hebben vermeld, zonder deswege te worden bekritiseerd, dat de rechtsvordering van eiser tegen verweerder, vereffenaar van de verwerende vennootschap, ertoe strekt van hem in eigen naam, op basis van artikel 194, lid 4, van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, betaling van schadevergoeding te vorderen wegens het niet-betalen van de belastingsschulden van genoemde vennootschap waartoe hij krachtens artikel 184 van die wetten verplicht was, het arrest vaststelt dat, nu verweerder had betoogd dat door het kennelijk vermogen van de vennoot-schuldenaar van de vennootschap het nutteloos was vervolgingskosten te maken die een zwaar met schulden belast passief slechts hadden doen toenemen, eiser het hof van beroep heeft verzocht dat het hem zou bevelen de fiscale bescheiden over te leggen waaruit de gegoedheid van die vennoot bleek ;

Overwegende dat, enerzijds, de openbare ambtenaren en beambten, de deurwaarders en alle hoe ook genaamde per-

sonen die moeten optreden voor de toepassing van de fiscale wetten, krachtens artikel 244, lid 1, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, gehouden zijn, buiten het uitoefenen van hun ambt en buiten de uitzondering waarvan sprake in lid 2, die vreemd is aan het onderhavige geval, het volstreekte geheim te bewaren aangaande de winsten der belastingplichtigen, wanneer zij daarvan kennis hebben gehad ten gevolge van de uitvoering van de belastingwetten ;

Dat, anderzijds, krachtens de artikelen 223, 242 en 243 van dit wetboek, de Staat ten laste van wie ook elke inlichting, stuk, proces-verbaal of akte in het uitoefenen van zijn functie ontdekt of bekomen door een ambtenaar van het fiscaal staatsbestuur slechts mag inroepen om de juiste heffing van de belasting te verzekeren of om elke krachtens de belastingwetten verschuldigde som op te sporen ;

Overwegende dat, nu het arrest wettelijk heeft overwogen dat de rechtsvordering, door eiser tegen verweerder in eigen naam gericht, een gemeenrechtelijke rechtsvordering is die strekt tot het herstel van het nadeel ten gevolge van het verlies van een vordering van een geldsom tegen een derde die schuldenaar is van degene die een belastingsschuld moet betalen, en niet tot de heffing van de belasting zelf of tot het opsporen van een krachtens de belastingwetten verschuldigde som, het wettelijk heeft beslist dat de door eiser gevraagde overlegging van fiscale bescheiden bij artikel 244 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen verboden was ; dat ze, derhalve, door het hof van beroep niet kon worden bevolen en de reeds overgelegde bescheiden met betrekking tot de vennootschuldenaar van verweester uit de debatten moesten worden geweerd ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT. — De aangiften van belastingplichtigen zijn hun tegenstelbaar voor de fixatie van vergoedingen die ze van de Staat eisen. Die regel geldt inzonderheid voor vergoedingen wegens onteigening.

De ambtenaren van het bestuur der directe belastingen zijn ook van geheimhouding ontslagen, als de rechter op grond van art. 218 B.W. aan het bestuur beveelt hem gegevens te verstrekken over het bedrag van de inkomsten, schuldvorderingen en opbrengsten van de arbeid van de echtgenoten of een van hen.

C.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 7 december 1971.

Afdelingsvoorzitter : M. P. Delahaye.

Raadsheren : MM. G. Hallemaes, M. Naulaerts (verslaggever), M. Châtel en R. Janssens.

Advocaat-generaal : M. R. Charles.

1. Persmisdrijf. — Begrip. — Onzedige prenten.

2. Onzedige prenten. — In strijd met de goede zeden. — Beoordeling.

3. Onzedige prenten. — Art. 383, lid 3, Sw. — Openbaarheid of opdringerigheid. — Geen vereiste.

1.- *Er kan van persmisdrijf slechts sprake zijn wanneer het gaat om gedrukte geschriften, niet wanneer het gaat om loutere afbeeldingen of prenten, ook al zijn ze gedrukt.*

Wanneer de in prenten afgebeelde louter fysieke gedragingen of houdingen volgens de vaststelling van de rechter strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden », zonder dat een tekst of een onderschrift dient te worden onderzocht of gedachten- of meningsuitingen dienen te worden beoordeeld, dan volgt daaruit dat, zelfs indien men de evolutie die het begrip « goede zeden » ondergaat en het toenemend belang van visuele communicatiemiddelen in aanmerking neemt, de onzedelijkheid ten deze niet blijkt uit gedachten die worden uitgedrukt.

2.- *Ten aanzien van de vaststellingen, welke soeverein zijn in feite, dat de afbeeldingen er blijkbaar uitsluitend op gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die ze voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkende doorsnee burger te kwetsen, beslist de rechter wettelijk dat de afbeeldingen strijdig zijn met de goede zeden.*

3.- *Het door art. 383, lid 3, Sw., beteugelde misdrijf vereist geen openbaarheid en niet noodzakelijk een agressieve opdringerigheid vanwege degene die voorwerpen welke in strijd zijn met de goede zeden, in voorraad heeft.*

Degheidere t./ O.M.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 juni 1971 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 14, 18, 97 en 98 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest beslist dat het ten laste van eiser gelegde feit geen persmisdrijf is en bijgevolg tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoort, om de reden dat de beoordeling van de in beslag genomen afbeeldingen of prenten geen beoordeling van een gedachte of meningsuiting vereist, doch alleen dient te worden nagegaan of de voorgestelde fysieke gedragingen of houdingen op het eerste gezicht strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden »,

terwijl, ten aanzien van de aan gang zijnde evolutie in de opvattingen over goede zeden en seksualiteit enerzijds en het toenemend belang van de visuele communicatiemiddelen anderzijds, men gedwongen is vast te stellen dat dergelijke erotische afbeeldingen de uitdrukking zijn van een zich wijzigende mentaliteit ten aanzien van de seksualiteit en dat deze meningsvorming zich uit door middelen van de meest adequate technieken, zoals beeldpublicaties, film of televisie, zodat het onmogelijk is geworden het al dan niet zedenkwetsend karakter van een afbeelding of prent te beoordelen zonder tevens aan de beoordeling van een mening inzake seksualiteit of erotiek te doen ;

Overwegende dat er van persmisdrijf slechts sprake kan zijn wanneer het gaat om gedrukte geschriften, niet wanneer het gaat om loutere afbeeldingen of prenten, ook al zijn zij gedrukt ;

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt dat uit de prenten en afbeeldingen welke in de in beslag genomen publicaties voorkomen, blijkt dat de louter fysieke gedragingen of houdingen welke ze voorstellen strijdig zijn met het algemeen geldend begrip « goede zeden », zonder dat een tekst of een onderschrift dient te worden onderzocht of gedachten- of meningsuitingen dienen te worden beoordeeld ;

Overwegende derhalve dat, zelfs indien men de evolutie welke het begrip « goede zeden » ondergaat en het toenemend belang van visuele communicatiemiddelen in aanmerking neemt, uit hogervermelde vaststellingen volgt dat

de onzedelijkheid ten deze niet blijkt uit gedachten welke in de in beslag genomen voorwerpen worden uitgedrukt ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 383, eerste en derde lid, van het Strafwetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest beslist 1) dat het met het oog op de handel of de verspreiding in voorraad hebben van afbeeldingen of prenten strijdig met de goede zeden geen openbaarheid vereist, 2) dat, indien om het met de goede zeden strijdig karakter van afbeeldingen of prenten te beoordelen, gewis rekening moet worden gehouden met de thans in onze maatschappij algemeen aanvaarde grote uitdrukkingsvrijheid op het gebied van de seksuele aangelegenheden, zulks evenwel niet betekent dat de openbare zedelijkheid niet meer moet beschermd worden en dat in onze maatschappij moet worden geduld al hetgeen sommige vooruitstrevenden en enkele seksueel geobsedeerden verspreiden, 3) dat nog steeds als strijdig met de goede zeden moeten worden aangezien die afbeeldingen, prenten, tekeningen of foto's die er blijkbaar uitsluitend op gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of die, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkend doorsnee burger kwetsen,

terwijl, eerste onderdeel, in de thans heersende publieke opinie van steeds toenemende verdraagzaamheid in zaken van seksuele aangelegenheden, de pornografie voor individueel gebruik en de voorziening ervan door handel met dezelfde privé-bestemming door de doorsnee burger aanvaard worden en als niet strijdig met de gangbare zedelijke normen getolereerd worden, mits die pornografie niet op agressieve wijze wordt opgedrongen aan diegenen die er niet uit vrije wil om verzoeken ; derhalve het zonder belang is te weten of de bij artikel 383, derde lid, van het Strafwetboek bedoelde handelingen in het openbaar worden gepleegd om uit te maken of zij ten aanzien van de betrokken personen het karakter vertonen van agressieve opdringerigheid, element van het begrip « strijdigheid met de goede zeden » ; het erotisch of zelfs pornografisch karakter van een publicatie op zichzelf niet meer voldoende is om ze als strijdig met de goede zeden te beschouwen en, nu aan dergelijke publicaties een sociale functie wordt onderkend, men de vorm of de wijze van verspreiding en van het in voorraad hebben in acht moet nemen alvorens tot strafbaarheid te besluiten,

tweede onderdeel, het arrest zich ertoe beperkt enkele fotoafdrukken voorkomende in de publicaties « Liefde 69 », « Variaties 2 » en « The Picture Book of Sexual Love » als strijdig met de goede zeden te bestempelen, zonder te preciseren over welke foto-afdrukken het gaat en zonder de omstandige conclusies van eiser met betrekking tot al de in de dagvaarding opgesomde publicaties te beantwoorden ;

Wat het eerste onderdeel betreft ;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de afbeeldingen, prenten, tekeningen en fotoafdrukken, voorkomende in de in de dagvaarding vermelde publicaties, blijkbaar uitsluitend erop gericht zijn de zinnelijke gevoelens van degene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of, wegens de vicieuze of tegennatuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkend doorsnee burger kwetsen ;

Overwegende dat, ten aanzien van die vaststellingen, welke soeverein zijn in feite, de rechter wettelijk heeft kunnen beslissen dat bedoelde voorwerpen strijdig zijn met de goede zeden ;

Overwegende dat het misdrijf betuigd door artikel 383, derde lid, van het Strafwetboek geen openbaarheid vereist

en niet noodzakelijk een agressieve opdringerigheid vanwege degene die voorwerpen die strijdig zijn met de goede zeden in voorraad heeft ;

Dat het de bedoeling van de wetgever is geweest het bederven van de openbare zeden door het verspreiden van met de goede zeden strijdige geschriften, afbeeldingen of prenten te voorkomen ; dat dit verspreiden, en meteen de openbare schennis van de goede zeden, ook bij niet openbaar verkopen of niet agressieve opdringerigheid mogelijk zijn ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat, zoals uit het antwoord op het eerste onderdeel blijkt, het arrest aantoonde waarom beelden uit de in beslag genomen publicaties strijdig zijn met de goede zeden ; dat het niet ertoe verplicht was dienaangaande nader antwoord te verstrekken, op al de in de conclusie van eiser uiteengezette argumenten die geen afzonderlijke middelen uitmaakten ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 27 april 1972.

Voorzitter : M. Paës.

Raadsheren : MM. Grenez en Delva.

Advocaten : Mrs. W. Smets en L. van de Vijver.

Faillissement. — Art. 445 Faillissementswet. — Deling van huwelijksgemeenschap.

Bij de faillietverklaring van een P.V.B.A. en van haar zaakvoerder besliste de rechtbank dat er vermenging van de beide patrimonien was. Tijdens de periode van staking van betaling waren bij een akte van vereffening en deling van de huwelijksgemeenschap, die tussen de zaakvoerder en zijn vrouw bestaan had, goederen voor een waarde van 4.000.000 fr. in gelijke delen tussen de echtgenoten verdeeld en had elk van hen de last van de helft van een schuld van 2.000.000 fr. op zich genomen. Maar wegens de vermenging van de patrimonien was de gemeenschap op dat ogenblik met een bijkomende schuld van 6.000.000 fr. bezwaard. Aan de vrouw werden dus uit een gemeenschap met een actief van vier miljoen frank en een passief van acht miljoen frank goederen ter waarde van twee miljoen frank toebedeeld, terwijl zij slechts een schuld van een miljoen frank zou dragen.

Ondanks haar toewijzend karakter valt de verdeling onder toepassing van art. 445 Faillissementswet, daar de vrouw wederrechtelijk in het bezit kwam van een aanzienlijke hoeveelheid goederen die het onderpand van de schuldeisers uitmaakten.

De Bruyn t./ Faillissement Schrijvers en
P.V.B.A. J. & A. Schrijvers.

Overwegende dat de doelstelling van de door curator Van de Vijver ingestelde vordering en de feitelijke toedracht van het geschil dat er aanleiding toe gaf in het bestreden vonnis nauwkeurig en volledig werden omschreven ; dat het Hof daarheen verwijst (vonnis van de Recht-

bank van koophandel te Antwerpen, 9e Kamer, 9 maart 1966);

Overwegende dat de kern van het geschil neerkomt op de vraag of de bij notariële akte van 27 januari 1962 vastgestelde vereffening en verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap, die onder appellante en wijlen haar echtgenoot Schrijvers Jacques heeft bestaan, nietig en niet tegenstelbaar is aan de massa's van de faillissementen inzake wijlen Schrijvers Jacques en/of inzake P.V.B.A. Schrijvers, en of dienvolgens aanleiding bestaat tot wederoverdracht ten gunste van bedoelde massa's van alle roerende en onroerende goederen die krachtens voormelde akte vereffening-verdeling in het feitelijk bezit van appellante zijn terechtgekomen;

Overwegende dat appellante tevergeefs opwerpt dat de akte vereffening-verdeling niet valt onder een van de categorieën der in artikel 445 van de faillissementswet limitatief opgesomde handelingen, waar vaststaat:

1. dat kwestieuze akte bij dading tot stand kwam op 27 januari 1962, d.i. na de datum van de staking van betalingen die bij vonnis van 5 juni 1962 op 29 november 1961 werd vastgesteld;

2. dat blijkens de feitelijke gegevens ter zake het passief van het faillissement Schrijvers/P.V.B.A. Schrijvers acht miljoen fr. bedraagt, terwijl luidens de akte vereffening-verdeling aan appellante en wijlen haar echtgenoot Schrijvers Jaak goederen werden toebedeeld ten bedrage van respectievelijk 2.006.000 fr. + een gedeelte meubilair, aan eerstgenoemde, en 2.150.000 fr. aan laatstgenoemde, mits wederzijdse verbintenis tot vereffening van een hypothecaire schuld ten bedrage van afgerond één miljoen fr. ieder;

3. dat krachtens voormeld vonnis van 5 juni 1962 vermeniging van patrimonía bestaat tussen de bezittingen van de gefailleerde P.V.B.A. Schrijvers en de persoonlijke goederen van wijlen Schrijvers J., die door hetzelfde vonnis in faillissement werd verklaard, zodat de onder laatstgenoemde en appellante bestaande huwelijksgemeenschap op het tijdstip van de verdeling was bezwaard met een passief dat de hypothecaire schuld van 2 x 1 miljoen fr. met nagenoeg zes miljoen fr. overschreed (zie art. 1409-2° B.W.);

Overwegende dienvolgens dat kwestieuze vereffening-verdeling, ondanks haar declaratief of toewijzend karakter m.b.t. de toebedeling der goederen aan de deelgenoten, en de hieraan verbonden eigendomsfictie, qua rechtshandeling het karakter aanneemt van een in de zin van art. 445 faillissementswet aan de massa niet tegenstelbare en vernietigbare verrichting, gesteld dat gefailleerde wijlen Schrijvers J., zijn echtgenote, appellante, zonder tegenprestatie, onder het mom van de vereffening-verdeling der huwelijksgemeenschap, wederrechtelijk in het bezit liet komen van een aanzienlijke hoeveelheid goederen, die het onderpand van de schuldeisers uitmaakten; dat haar aldus inderdaad, ter vervanging van haar aandeel in een zwaar deficitaire gemeenschap, ten bedragen van 8.000.000 : 2 = 4 miljoen fr. een batige toebedeling van 2.006.000 — 1.000.000 (hypothecaire schuld) = 1.006.000 fr. + meubilair werd toegewezen, terwijl het aandeel van haar echtgenoot, ten nadele van de schuldeisers en meteen van de massa van het faillissement in dezelfde verhouding zwaarder belast werd;

Overwegende dat deze zienswijze steun vindt in het door art. 555 faillissementswet ingestelde vermoeden dat onder eender welk huwelijkvermogenstelsel en buiten het hier niet verwezenlijkt geval van art. 554 van gemelde wet, de door de vrouw van gefailleerde verkregen goederen aan haar man toebehoren, uit zijn goederen werden betaald en met de massa van zijn actief moeten worden verenigd, behoudens tegenbewijs door de vrouw, hetwelk appellante in casu schuldig blijft;

Overwegende dat noch het middel ontleend aan art. 1476, 882 en 883 Burgerlijk Wetboek, noch de argumentatie ter bestrijding van art. 446 faillissementswet ter zake dienend is; dat art. 882 Burgerlijk Wetboek niet toepasselijk is op het geval waarin, zoals hier, niet de schuldeisers van een der deelgenoten, maar wel de door de curator vertegenwoordigde schuldeisers van het actief der ganse huwelijksgemeenschap de verdeling aanvechten; dat bovendien waar de door art. 883 Burgerlijk Wetboek gehuldigde fictie betreffende de declaratieve uitwerking van de verdeling het bezwarende karakter van de verdelingsoperaties in de zin van art. 446 faillissementswet niet ongedaan maken (zie Cass. Fr. 28 mei 1895, Dall. Per. 1896, I, 154), bij eventuele toepassing van dit art. 446 op de vereffening-verdeling, qua handeling onder bezwarende titel, deze verdeling ook dan nog vatbaar zou zijn voor vernietiging, aangezien appellante blijkens de voorhanden zijnde feitelijke gegevens normalerwijs tot de bevinding moet zijn gekomen dat, op het tijdstip van de verdeling van 27 januari 1962, de voorwaarden tot faillissementsverklaring in hoofde van haar echtgenoot reeds verenigd waren; dat zij overigens niet betwist kennis te hebben gekregen van een in dit opzicht symptomatisch op 16 november 1971 ten verzoeken van N.V. Onderling Hypotheekair Krediet betekend bevel tot betaling;

Overwegende dat het betoog van appellante m.b.t. de niet toepasselijkheid van art. 448 faillissementswet irrelevant is, waar haar geen bedrogpleging in verband met de aangevochten verdeling wordt aangewreven;

Overwegende derhalve dat de eerste rechter terecht de aangevochten akte vereffening-verdeling op grond van art. 445 van de faillissementswet nietig verklaard en teruggave aan de massa van de faillissementen bevolen heeft van alle door appellante krachtens bedoelde akte ontvangen goederen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere of strijdige besluiten verwerpend,

Gehoord ter openbare zitting van 7 april 1972 het overeenkomstig advies van de Heer Advocaat-generaal Smeers;

Ontvangt het hoger beroep;

Verklaart het niet gegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 8 december 1970.

Voorzitter : M. E. Verougstraete.

Raadsheren : MM. Janssens en De Buck.

Advocaten : Mrs. De Roeck, Moyaert en E. Boonen.

Verzekeringen. — Aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Art. 25-6 van de polis. — Interpretatie — Zware fout. — Vermoeidheid.

In art. 25-6 van de polis dat aan de verzekeraar een recht van verhaal tegen de verzekerde geeft, wanneer hij op het ogenblik dat hij het motorrijtuig bestuurde, niet voldeed aan de voorwaarden door de wet en de reglementen voorgeschreven om dat motorrijtuig te besturen, gaat het niet om bestuurders die het risico tijdelijk verzwaren door een voorbijgaande ongesteldheid, maar om bestuurders die niet eens het recht hebben om te sturen.

Zelfs wanneer blijkt dat het ongeval te wijten is aan het feit dat de bestuurder tijdens het rijden ingeslapen is, dan moet voor de toepassing van art. 16 Verzekeringswet, nog aangetoond worden dat hij had moeten inzien

dat hij zo vermoeid was dat een verzwarend van het risico ontstaan was boven de normale vooruitzichten zoals bedoeld in de polis.

N.V. Nederlandse Lloyd t./ Van Doorne e.a.

De Rechtbank van eerste aanleg te Gent velde op 29 april 1969 het aangevochten vonnis. Het Hoger beroep werd tijdig ingesteld en is derhalve regelmatig;

De eerste geïntimeerde Van Doorne heeft een verkeersongeval veroorzaakt; de verzekeringsmaatschappij spreekt hem en zijn werkgever aan tot terugbetaling van wat zij aan derden heeft moeten uitbetalen; zij voert de grove schuld aan bedoeld in de artikelen 16 wet 11 juni 1874 en 24, 25-6 en 25-9 Polis.

1) Het staat helemaal niet vast dat het ongeval inderdaad te wijten is aan oververmoeidheid;

Weliswaar verklaart Van Doorne: «naar alle waarschijnlijkheid ben ik door vermoeidheid in slaap gevallen». Maar hij had een comotio opgelopen en op het ogenblik van de ondervraging kon hij zich «zeer moeilijk herinneren hoe het ongeval zich heeft voorgedaan». Het is bij gebrek aan herinneringen dat hij maar aan het redeneren gaat en de slaap hem de meest logische verklaring schijnt te zijn.

2) Maar aangenomen dat Van Doorne in slaap was ingedommeld, dan is de eis toch nog ongegrond;

Het was niet de bedoeling van de partijen dat het artikel 25-6 ook dronkenschap, intoxicatie, vermoeidheid en dergelijken zou betreffen. Wat nut zou het artikel 25-10 dan nog hebben? Daar wil men strenger zijn en toch laat men toe het gebrek aan oorzakelijk verband te bewijzen, wat in het artikel 25-6 niet eens het geval is. In artikel 25-6 Polis gaat het niet om bestuurders die het risico tijdelijk verzwaren door een voorbijgaande gesteltnis, maar om bestuurders die niet eens het recht hebben te sturen; de aangehaalde voorbeelden zijn duidelijk in die lijn;

Wat nu de beweerdde zware fout betreft, bewijst niets dat de geïntimeerden zich er rekenschap hebben van gegeven, of hadden moeten inzien, dat Van Doorne zo vermoeid was dat een verzwarend van het risico ontstaan was boven de normale voorzieningen van de verzekeringsovereenkomst;

Indien een vermoeid persoon moet vrezen overmand te worden door de vaak wanneer hij zeer vroeg of zeer laat op weg is, of ook na het eten, dan moest Van Doorne dergelijk voorval toch niet vrezen om 16.30 u bij klaarlichte dag;

Van Doorne weet achteraf wel uit te leggen dat hij twee nachten minder goed had geslapen;

Van Doorne bedoelt niet dat hij te laat was opgebleven, te vroeg was opgestaan, of helemaal niet naar bed was geweest; in werkelijkheid had hij eenvoudig slecht geslapen;

Wachten tot 16 à 17 uur om te eten is misschien ongezonder of zou nadelig uitvallen indien men alcohol begint te verorberen; maar op het vlak van de slaperigheid heeft dit korte vasten weinig te betekenen, welintegendeel. Terloops weze aangestreept dat Van Doorne eigenlijk niet weet of hij 's middags geëten had.

Dat iemand — zij het dagen lang — kommer heeft, moet hem nog niet doen vrezen dat hij in volle namiddag, in slaap zal vallen;

Een veel eenvoudiger uitleg voor het beweerdde indommelen zou zijn dat Van Doorne, die reeds dagen bekommerd was, nu plots ontspannen geraakte en gevat door de warmte in de wagen, dubbele oorzaak van zijn plots, onverwacht en bijzonder kortstondig indommelen.

Op deze gronden,

Het Hof,

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere conclusies verwerpend.

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond en bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen.

Verwijst de appellanten in de kosten van deze aanleg,

NOOT. — Verg. o.m. Hof Brussel 20 Maart 1970, R.W. 1969-70, 1544; S. Fredericq in noot onder Cassatie 2 juni 1967, R.C.J.B. 1971, 13 vlg. (nr. 35).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

1e Kamer. — 24 november 1971.

Voorzitter: M. R. Verhoeven.

Rechters: MM. W. Bijl en Ch. de Clercq.

Advocaten: Mrs. L. Schuermans en J. Marck.

Postcheck. — Bediende gemachtigd om giro-opdrachten tot een beperkt bedrag uit te schrijven. — Machtiging ter kennis gebracht van de Dienst der Postchecks. — Overschrijving van een hoger bedrag op de postrekening van de bediende. — Eis tot schadevergoeding. — Verjaring. — Nalatigheid van de Dienst.

Ofschoon aan de Dienst der Postcheques ter kennis was gebracht dat de bediende van een vennootschap slechts gemachtigd was om op haar postrekening onder zijn handtekening overschrijvingsopdrachten tot maximum 10.000 fr. uit te schrijven, voerde de Dienst een opdracht uit waarbij de bediende 100.000 fr. op zijn rekening liet overschrijven.

Op de vordering tot schadevergoeding is de verjaring van art. 27, 2°, van de wet van 2 mei 1956 op de postcheque niet toepasselijk, daar dat artikel het verhaal van de rechthebbende van een cheque op naam of van een overschrijving regelt.

De Dienst is aansprakelijk voor de nalatigheid van zijn personeel bij de controle en de uitvoering van de opdracht, nalatigheid die het de bediende mogelijk maakte zich een bedrag van 100.000 fr. toe te eigenen. De verschuldigde schadevergoeding dient niet verminderd te worden met het tegoed van de rekening van de bediende, dat de Dienst geblokkeerd heeft. Deze maatregel kan niet met een betaling geïjkgesteld worden.

Firma De Wit t./ Belgische Staat.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt verweerder te horen veroordelen tot betaling van de som van 100.000 fr., ten titel van schadevergoeding, met de verwijlrenten en de kosten;

Overwegende dat eiseres aanvoert dat zij in 1967 in dienst had de genaamde Van de Poel Jozef, die door haar gemachtigd was onder zijn handtekening overschrijvingen en assignaties uit te schrijven op de rekening nr. 40.11.14, die zij bij het Bestuur der Postchecks had, tot een maximum bedrag van 10.000 fr.;

dat Van de Poel op 31 november 1967 een overschrijving deed van 100.000 fr. van haar rekening bij het Postcheckambt nr. 40.11.14 naar zijn rekening nr. 1754.36;

dat in strijd met de gegeven machtiging de overschrijving werd uitgevoerd;

Overwegende dat de datum van 31 november 1967 in de dagvaarding vermeld op een vergissing berust en 31 oktober 1967 hoeft gelezen te worden;

Overwegende dat verweerder de verjaring van de vordering opwerpt op grond van artikel 27, 2°, van de wet van 2 mei 1956 op de Postcheck;

Overwegende dat het ingeroepen artikel 27, 2°, in casu echter niet van toepassing is ;

Dat het inderdaad enkel de verjaring regelt van het verhaal dat kan uitgeoefend worden door de houder van een postcheck of rechthebbende van een postoverschrijving uit hoofde van de check of de overschrijving ;

dat het artikel 27 opgenomen is in het hoofdstuk V van de wet van 5 mei 1956 dat betiteld is « Verhaal wegens niet-betaling » ;

dat aan het woord « verhaal » in art. 27 gebruikt moeilijk een andere en meer uitgebreide betekenis kan worden gegeven dan die het in de artikels 21 en 22 heeft, waar het telkens in verband gebracht wordt met het begrip niet-betaling ;

dat eiseres haar vordering instelt niet omdat de overschrijving van 100.000 fr. niet werd uitgevoerd, maar wel integendeel omdat zij werd uitgevoerd ;

dat in het advies van de Raad van State over het ontwerp van de wet op de postcheck, gegeven ter zitting van 10 maart 1951, duidelijk wordt gezegd dat art. 27 het verhaal regelt van de rechthebbende van een check op naam of van een overschrijving ;

dat eiseres in casu niet kan worden beschouwd als de rechthebbende van de overschrijving van 100.000 fr. en haar vordering als een verhaal uit hoofde van een overschrijvingsorder ;

dat de vordering van eiseres klaarblijkelijk gesteund is op art. 1372, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek en niet onderworpen aan de korte verjaring bij art. 27, 2°, van de wet van 2 mei 1956 voorzien.

Ten gronde :

Overwegende dat verweerder niet betwist dat het Postcheckambt ervan kennis had gekregen dat Van de Poel slechts gemachtigd was op de rekening nr. 40.11.40 van eiseres assignaties en overschrijvingsorders onder zijn handtekening uit te schrijven van maximum 10.000 fr. ;

Overwegende dat het personeel van het Postcheckambt, dat het overschrijvingsorder van 31 oktober 1967 ten bedrage van 100.000 fr. controleerde en liet uitvoeren, in de uitoefening van zijn taak kennelijk nalatig is geweest ;

dat die nalatigheid Van de Poel toeliet zich een bedrag van 100.000 fr., behorende aan eiseres, toe te eigenen ;

Overwegende dat door de gegevens van het strafonderzoek niet wordt aangetoond dat eiseres een fout heeft begaan zonder dewelke de schade zich niet had kunnen voordoen ;

dat het nl. niet bewezen is dat eiseres de beschikking over haar postcheckrekening tot 31 oktober 1967 aan Van de Poel heeft gelaten alhoewel zij vóór die datum reeds op de hoogte was van zijn verduisteringen en oneerlijke praktijken ;

Overwegende dat verweerder derhalve aansprakelijk is voor de schade die eiseres heeft geleden door de wederrechtelijke uitvoering van de overschrijving van 100.000 fr. van haar rekening op de rekening van Van de Poel ;

Overwegende dat verweerder in de meest ondergeschikte orde stelt dat het bedrag van 100.000 fr., dat eiseres van haar terugvordert, in elk geval met 24.000 fr. dient vermindert te worden ;

dat zij hiervoor steunt op het feit dat zij de rekening van Van de Poel met een tegoed van 25.141 fr., op egien initiatief op 17 november 1967 blokkeerde en dat eiseres aldus door haar toedoen in het bezit is kunnen komen van een bedrag van 24.000 fr. ;

Overwegende dat verweerder gehouden is de schade die door zijn fout werd veroorzaakt persoonlijk en volledig te vergoeden ;

dat verweerder de schade niet kan vergoeden met het geld van een derde ; dat hij zulks wil doen wanneer het tegoed dat op rekening van Van de Poel stond op het

ogenblik dat zij geblokkeerd werd wil aanwenden tot terugbetaling van de som van 100.000 fr., die op onregelmatige wijze werd overgeschreven ;

dat verweerder inderdaad de beschikking niet had over het tegoed van de rekening van Van de Poel en de bezwarende maatregel die hij op 17 november 1967 heeft getroffen door het blokkeren van de rekening van Van de Poel, niet gelijk te stellen is met de betaling, althans, gedeeltelijk, van de schade van de eiseres ;

Overwegende dat de vordering derhalve gegrond is.

.....

ARBEIDSRECHTBANK TE ANTWERPEN

12e Kamer. — 12 februari 1971.

Voorzitter : M. H. Pas.

Advocaten : Mrs. De Groodt, Van Vliet en De Bock.

Arbeidsovereenkomst. — Huispersoneel. — Bewijs. — Verjaring (vóór de wet van 24 april 1970).

Voor het van kracht worden der wet van 24 april 1970 werd de arbeidsovereenkomst voor huispersoneel geregeld door de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

Het bewijs van het bestaan van een arbeidsovereenkomst voor huispersoneel dient dus geleverd volgens het gemeen recht; bewijs door getuigen is dus niet ontvankelijk in een betwisting boven de 3.000 frank (artikel 1341 B.W.B.).

De vordering verjaart na één jaar of na zes maanden (art. 2272 en 2271 B.W.B.). Deze verjaring steunt op een vermoeden van betaling en kan dus niet ingeroepen worden wanneer de beweerde werkgever het bestaan ervan betwist, wat impliciet de erkenning inhoudt dat er geen betaling is gebeurd.

Harts - Monrad t./Basyn - Groups Assutra Belgium en Basyn Ph.

.....

Overwegende dat beide zaken samenhangend zijn en in het belang van een goede rechtsbedeling dienen samen-gevoegd te worden ;

A. De vordering gesteld door dame Harts Alice, AR nr. 1403.

Overwegende dat er aanleiding bestaat om de materiële fout in de schrijfwijze van de naam van eiseres in de dagvaarding te verbeteren, zodat deze naam dient gelezen als Harts, Alice ;

Overwegende dat eiseres inroept dat zij in de loop van het jaar 1967, 1968 en 1969 voor verweerder Basyn, Philippe, prestaties zou geleverd hebben, niet nader omschreven in de dagvaarding doch in besluiten en in pleidooien omschreven als taken van huishoudelijke aard en daarvoor betaling vodert van 68.437 frank te verhogen met de interesten en de kosten ;

Overwegende dat uit de verstrekte toelichting blijkt dat de prestaties die zij beweert te hebben verricht, behoren tot de taken van huispersoneel ;

Overwegende dat verweerder betwist dat tussen hem en eiseres ooit een arbeidsovereenkomst van welke aard ook zou gesloten zijn en verklaart dat eiseres samen met verweerders' gezin vakantie nam, en als tegenprestatie bereidwillig hulp verleende in het huishouden ;

Overwegende dat in de stelling van eiseres het klaarblijkelijk niet gaat om een arbeidsovereenkomst, vallende onder toepassing van de wet van 10 maart 1900 op het arbeidskontrakt, maar wel om een kontrakt van dienstbode,

vallend onder toepassing van de bepalingen van het B.W.B.;

Overwegende dat verweerder afziet van zijn exceptie van onbevoegdheid *ratione materiae*; dat inderdaad de werkrechtshoofdraad bevoegd was op grond van artikel 3,6° van de voorafgaandelijke titel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en art. 2, 3° en 3, 11° van de organieke wet op de werkrechtshoofdraden;

Overwegende dat verweerder inroept dat indien een dienstbodeovereenkomst zou hebben bestaan — *quod non* — de vordering van eiseres zou verjaard zijn op grond van artikel 2272 of artikel 2271 van het B.W.B.;

Overwegende nochtans dat de korte verjaringstermijn van artikel 2272 en 2271 van het B.W.B. gesteund is op een vermoeden van betaling, terwijl uit het verweer van verweerder blijkt dat er geen betaling is geweest daar een beweerde betaling in natura niet als een geldige betaling kan worden beschouwd;

Overwegende dat de exceptie van verjaring dus niet kan aanvaard worden en de rechtbank de eis ten gronde dient te onderzoeken;

Overwegende dat eiseres — wanneer zij voorhoudt als dienstbode in dienst van verweerder te hebben gewerkt —, het bewijs moet leveren van het bestaan van een dienstkontraakt voor huispersoneel, volgens de regels van het burgerlijk wetboek, meer bepaald artikel 1341, dat het bewijs door getuigen uitsluit voor vordering boven de drieduizend frank;

Overwegende dat eiseres dit bewijs niet aanbiedt vermits zij slechts aanbiedt het bewijs te leveren dat zij bepaalde huishoudelijke bezigheden verrichtte, wat niet uitsluit dat zij deze bezigheden verrichtte ingevolge een overeenkomst als huisbediende;

Overwegende dat bijgevolg de eis van mevrouw Harts, Alice ontvankelijk is doch bij gebreke aan bewijs dient afgewezen te worden als zijnde ongegrond;

B. De vordering gesteld door de heer Monrad, Arne, AR, n° 1405.

Overwegende dat eiser tegen beide verweerders betaling vordert van 68.394 fr. in hoofdsom, als loon voor in de dagvaarding niet nader omschreven prestaties in de jaren 1967, 1968 en 1969 — en voor overuren ten privé-titel verstrekt aan tweede verweerder als hulp bij parkeren van auto's op 23 november 1968 en 18 april 1969;

Overwegende dat, bij gebreke aan duidelijke stellingname van eiser zelf op dit punt, de rechtbank vooreerst de juiste aard van het dienstkontraakt tussen partijen dient te onderzoeken;

Overwegende dat eerste verweester, de N.V. Group Assutra Belgium voorhoudt niets af te weten van de prestaties door eiser geleverd voor de heer Basyn Philippe, tweede verweerder, wat zou gebeurd zijn buiten het dienstkontraakt van eiser als chauffeur in dienst van eerste verweester de N.V. Group Assutra Belgium;

Overwegende dat tweede verweerder Basyn Philippe zegt dat er geen dienstkontraakt is geweest, enkel een bereidwillige hulp, als compensatie voor de mogelijkheid die hij aan eiser gaf om mee op vakantie te gaan;

Overwegende dat in ondergeschikte orde wordt opgeworpen dat verjaring zou ingetreden zijn indien het om een tijdelijk dienstbodenkontraakt ging;

Overwegende dat partijen het er over eens zijn dat eiser zijn normale wedde als chauffeur voor de kwestieuze perioden heeft ontvangen van de N.V. Group Assutra Belgium, eerste verweester;

Dat eiser echter zogenaamde « overuren » vordert voor prestaties die hij buiten de normale werkuren zou geleverd hebben;

Overwegende dat uit de opsomming die eiser van deze

prestaties geeft, blijkt dat hij bedoelt prestaties die typisch behoren tot de taken van huispersoneel;

Overwegende dat deze prestaties — indien ze werden verricht ingevolge een overeenkomst — zeker niets te maken hebben met de taak van eiser als chauffeur in dienst van de N.V. Group Assutra Belgium eerste verweester, maar enkel met de verzorging van de persoon en het gezin van de heer Basyn, Philippe, tweede verweerder;

Overwegende dat indien deze prestaties werden geleverd ingevolge een kontrakt, dit kontrakt niet een arbeidskontraakt kan geweest zijn, maar uitsluitend een kontrakt van huispersoneel, dat niet wordt geregeld door de wet van 3 maart 1900 maar door de toepasselijke bepalingen van het burgerlijk wetboek;

Overwegende dat om dezelfde redenen als uiteengezet inzake de eis van Harts, Alice (Ar. n° 1403) de exceptie van verjaring volgens artikel 2271 van het burgerlijk wetboek niet kan aanvaard worden;

Overwegende dat, waar tweede verweerder het bestaan van een overeenkomst van huispersoneel ontkent — eiser het bewijs ervan zou moeten leveren volgens de regels van het burgerlijk wetboek, en dat bijgevolg het bewijs door getuigen niet ontvankelijk is (art. 1341 B.W.B.);

Overwegende dat overigens eiser niet eens aanbiedt het getuigenbewijs van het bestaan van dergelijke overeenkomst te leveren doch enkel dat hij bepaalde prestaties voor tweede verweerder leverde, zonder nauwkeurig te specificeren binnen welke rechtsverhouding dit gebeurde;

Overwegende dat tweede verweerder de verjaring inroept ingevolge artikel 2271 van het burgerlijk wetboek, vermits de oproeping in verzoening voor de werkrechtshoofdraad slechts gebeurde op 22 april 1970;

Overwegende dat om deze reden de verjaring inzake prestaties geleverd op 23 november 1968 en 18 april 1969 als verjaard dienen beschouwd te worden, vermits tweede verweerder staande houdt dat eiser hiervoor werd betaald;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend;

Voegt samen de zaak AR. n° 1403 en de zaak AR. n° 1405, respectievelijk ingeleid door dagvaarding dd. 17 juni 1970 en 15 en 17 juni 1970 en rechtsprekend in één enkel vonnis;

Zegt dienvolgens dat de materiële vergissing in de schriftwijze van eiseres — AR. nr 1403 — hersteld is en deze naam dient geschreven en gelezen als Harts, Alice;

Ten gronde :

Zegt voor recht dat het door eisers aangeboden bewijs door getuigen niet ontvankelijk is, en overigens niet terzake dienend;

Verklaart de eisen van Harts, Alice (A.R. n° 1403) en Monrad, Arne (A.R. n° 1405) ontvankelijk doch ongegrond;

Wat betreft de kosten : ...

BALIELEVEN

Conferentie der Jonge Balie te Hasselt.

De Conferentie der Jonge Balie te Hasselt houdt haar plechtige openingszitting op vrijdag 6 oktober 1972, te 18 uur, in zaal B van het Gerechtshof te Hasselt.

Mr. Alfons Vandeurzen, advocaat bij de balie der Arrondissementsrechtbank te Hasselt, zal de openingsrede houden. Hij koos als onderwerp : « De burgerlijke aansprakelijkheid van de ouders in deze tijd ».

Conferentie der Jonge Balie te Leuven.

Samenstelling van het bestuur voor het jaar 1972-1973.

Voorzitter : Mr. L. Van Bruystegem ; onder-voorzitter : Mr. P. Vandenbergh ; secretaris : Mr. E. Ruebens ; penningmeester : Mr. P. Siffert ; public relations : Mr. J.M. Van Eecke ; afgevaardigde stagiairs : Mr. G. Jaspaert.

De plechtige openingszitting van het gerechtelijk jaar is gepland voor zaterdag 28 oktober.

Mr. A. Bergmans zal de openingsrede houden met als titel : « Capita selecta uit het decriminaliserend en criminaliserend streven der hedendaagse criminologie ».

Conferentie der Jonge Balie te Kortrijk.

De Conferentie der Jonge Balie te Kortrijk zal haar plechtige openingszitting houden op zaterdag, 30 september a.s. om 15.30 uur in het Gerechtsgebouw te Kortrijk.

Mr. Bruno Van Dorpe zal de openingsrede uitspreken met als thema : « Monopolie der berichtgeving door klank en beeld ».

MEDEDELINGEN

Universiteit Antwerpen Universitaire instelling Antwerpen Vacantverklaring academisch personeel

Departement Rechten.

1. Onderwijzend personeel : Een betrekking van onderwijzend personeelslid met speciale bevoegdheid in het strafrecht. — Strafvordering.

2. Wetenschappelijk personeel : Licentiaten of dr. in de rechten met speciale bevoegdheid of interesse onder meer in één of meer van volgende vakken : staatsrecht, personen-, gezins-, en familierecht, zakenrecht, algemeen verbintenissenrecht, overeenkomsten, onrechtmatige daad, strafrecht en strafvordering, gerechtelijk privaatrecht en bewijsrecht, volkenrecht en volkenrechtelijke instellingen en inleiding tot de rechtsvergelijking.

3. De leden van het wetenschappelijk personeel worden toegewezen aan het departement, niet aan personen. Zij worden persoonlijke medewerkers van de onderwijzenden enkel voor de leeropdracht die de onderwijzenden ontvingen.

4. Aan de sollicitanten voor de graad van assistent in het wetenschappelijk personeelskader wordt de aandacht gevestigd dat de assistent wordt beschouwd als iemand die de gelegenheid wordt geboden wetenschappelijk werk te verrichten dat de mogelijkheid biedt een doctoraatsdiploma te verwerven of studies van de derde cyclus te ondernemen. Er wordt hem een volledige betrekking aangeboden, doch van hem wordt verwacht dat hij een belangrijk gedeelte van zijn arbeidstijd (maximum de helft) besteedt aan opleiding en begeleiding van studenten.

5. Om zich kandidaat te stellen wordt men verzocht gebruik te maken van de daartoe bestemde formulieren en deze aangetekend over te maken vóór 25 oktober 1972 aan de Rector van de Universitaire Instelling Antwerpen, Frankrijkple 64, 2000 Antwerpen.

Bedoelde formulieren kan men schriftelijk aanvragen bij de Personeelsdirectie, Frankrijkple 64, 2000 Antwerpen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, jaargang 1972 - nr. 1-2.

J. Gilissen, In memoriam Egied I. Strubbe. — Giuliana d'Amelia, Il Dictionarium iuris di Jacques de Revigny. — Ph. Godding, Le droit des gens mariés à Nivelles (14e-15e siècles). — J.H. van Meurs, De rangorde van de erfgenamen bij verstref in het oude Drentse recht tot het Landrecht van 1614. — A. Joris, Notes sur la pénétration du droit savant au pays de Liège (XIIe-XVe siècles). — J. de Geyter, Romeinse rechtsterminologie i de Merovingische tijd. — Cessio : receptie

of nieuw begrip ? — H. Soloveitchik, A Note of the Penetration of Roman Law in Provence. — Andreas Cacke, Zur causa der Stipulation. — Reuven Yaron, A New Nestorian Source. — Comptes rendus. — Chronique. — Ouvrages reçus.

Tijdschrift voor Aannemingsrecht, jaargang 1972 - nr. 3.

Afstand van schuldvordering op de Staat voor openbare werken. — Bijzondere plannen van aanleg. — Beperkte of open offerte-aanvraag. — Wedstrijdaanbesteding. — Overschrijving van eigendomsrecht. — Ruimtelijke ordening en stedebouw. — Openbare aanbesteding. — Openbare werken. — Boekbespreking. — In memoriam.

De Verzekeringswereld, jaargang 1972 - nr. 8.

J. Stasseyns, Autoverzekering. De van het recht op een uitkering uitgesloten personen. — Dr. Jur. J. Van Deursen, Arbeidsongevallen. Arbeider door eigen werkgever afgestaan aan een ander werkgever. — Nieuwe polis op de Belgische verzekeringsmarkt : Top 2000. — H. Thys, Zwarte fout. — Nieuws van de maatschappijen. — Mededelingen van de maatschappijen. — Vestigingswet. — Lic. H. De Graaf, Brandverzekering : waardebepaling der gebouwen. — Dr. Jur. J. Van de Rijck, De inrichtingen van het Belgische bedrijfsleven.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1972 - nr. 7

Jean-François Deniau, De Europese Economische Gemeenschap en de ontwikkelingslanden. — Eerste deel : documenten, feiten en studies. — Tweede deel : Gemeenschapsactiviteiten in mei 1972. — Derde deel : mededelingen, bronnen en referenties.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1972.

nr. 29

Prof. mr. M.C. Burkens, Kabinetscrisis en kabinetsformatie (1972). — Prof. mr. C. Bronkhorst, Het regeringsontwerp betreffende het afbreken van zwangerschap. — Mr. P.H. Smits t. — Henri Swenne, Een Belgisch naschrift bij H.G.M. van der Voort, Bescherming van beleggers tegen incorrecte reclame. — Dr. mr. dr. W. Schuurmans Stekhoven, De Achilleshielen van het ontwerp wet afbreking zwangerschap. — Mr. P.P. Vreede, Het derde binnenscheepvaartcongres te Antwerpen. — Prof. mr. A.M. Stuyt, Dissenting Opinion. — Rechtspraak van de week. — Uit het publikatieblad van de Europese Gemeenschappen.

nr. 30

Mr. V.A.M. van der Brug, Artikel 251 K op de helling. — Mr. P.G.H. Paulussen, In memoriam mr. P.M.J.L. Jansen. — Mr. J.P. Verheul, Petitionnement Vietnam. — Mr. L.J.F. Friedrichs, Gerechtsvoorlichting voor de reclassering. — Drs. Y. Baudoin, But for the grace of God... — Prof. mr. w.F.C. van Hatum, Onderschrift. — Mr. A.P. Funke, Geldt art. 345 Rv. nog voor appel van beschikkingen van kantorechters inzake huur en verhuur van bedrijfsruimten ? — Mr. C.G.S.F. Keyser, Enkele opmerkingen bij het rapport « Verdediging in de aanval ». — Mr. Ed. Emmering, Staatsdities van wetten. — Mr. J.w. Bosch, Congres van de Société du Droit des Pays Flamands, Picards et Wallons te Amiens (12-14 mei 1972).

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie,

jaargang 1972.

nr. 5182

Prfo. mr. P.A. Stein, Bezitloos pandrecht in het ontwerp voor een Nieuw Burgerlijk Wetboek (II, slot). — Mr. V.A.M. van der Burg, Het probleem van de commorientes. — Boekbespreking door prof. mr. C.A. Boukema : Het statutaire doel van de naamloze vennootschap, door mr. M.M. Mendel. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen.

nr. 5183

Prof. mr. C.A. Uniken Venema, Het bewind van de « trustee » bij obligatieleningen volgens het Gewijzigd Ontwerp voor het Derde boek N.B.W. (I). — Mr. J. van Slooten, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak : Beslissingen inzake de successie- Wet 1956. — Ontvangen boeken. — Berichten en mededelingen.

Ars Aequi, jaargang 1972 - nr. 7.

Voorwoord. — Mr. C.F. Rüter, De bijzondere rechtspleging: symbool of alibi? — Rechtsvraag. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Jurisprudentie.

Advocatenblad, jaargang 1972 - nr. 6.

Onttrekking door procureur ter rolle. — Wetswinkels in Nederland. — De veroordeelde in de (aan)val. — Beursbezoek en nog wat. — De advocaat-literator. — Commission consultative. — Het woord is aan de lezer. — Buitenlandse berichten. — Wetgevingsinformatie. — Disciplinaire beslissingen. — Mededelingen. — Varium. — Nieuwe uitgaven. — Personalialia.

nr. 7

Wijzigingen redactie. — In memoriam Mr. W.F. Baron van Haersolte. — Vulsel voor de leemte. — Project rechtshulp aan minder-draagkrachtigen van de Amsterdamse Orde van Advocaten. — De juridische polikliniek van de VU en het toevoegingsbeleid een schriftelijke forumdiscussie. — H.M. Alvares Correa, Van faillissementen in Frankrijk en de betrekkelijkheid der ervaring. — A.I.J.A. Parijs 1971 - Nederland 1973. — Fiscaal bulletin. — Uit de algemene raad. — Het woord is aan de lezer. — Wetgevingsinformatie. — Disciplinaire beslissingen. — Mededelingen. — Nieuwe uitgaven. — Verslag van de 22e Ordevergadering van 19 februari 1972 in Utrecht. — Personalialia. — Varia.

Bestuurswetenschappen, jaargang 1972 - nr. 4.

Drs. H. Van Rullen en A. Vroon, Gemeentelijke zelfstandigheid. Enkele bestuurskundige notities rondom een analyse van de posten op de uitgavenkant van de gewone dienst van de gemeentebegrotingen van een negentiental Noordlimburgse gemeenten. — Mr. E.L.G. Schiff, De buitenlandse dienst. — Prof. mr. A.D. Belinfante, Contradictoire voorbereiding van bestuursbeslissingen. — Buitenlandse kroniek. — Boekbesprekingen.

De Gerechtsdeurwaarder, jaargang 1972 - nr. 8.

I. Harshagen, De dienst ter strafzitting: een dringend vraagstuk. — R.R. Bierman, Recht in beweging. — Mr. Dr. M. Teekens, Ambtelijk toezicht bij openbare verkopen (slot). — A. Flanderijn, Wat is leesbaar? — H.L. van Kamenhout, Commissie leesbaarheid exploiten. — P. Neve, Nieuwe huurbepalingen. — P.A. Neve, Uit het Staatsblad van 7 april 1972 t/ 7 juli 1972. — C. Nieuwenhuis, Van de deurwaarders.

Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jaargang 1972 - Supplement 32-33.**Journal des Tribunaux, jaargang 1972 - nr. 4793.**

Ganshof van der Meersch, procureur-général, Réflexions sur la révision de la Constitution. — Chronique judiciaire.

Revue critique de Jurisprudence belge, jaargang 1972 - nr. 2.

H. Buch, Adjudication publique. — A. de Bersaques, Contrat de travail. — J. Declerck-Goldfracht, Convention.

Revue du Notariat belge, jaargang 1972 - nr. 2593 en 2594.

Jean-Marie Chandelle, La loi du 9 juillet 1971 réglementant la construction d'habitations et la vente d'habitations à construire ou en voie de construction. — Législation. — Revue de la jurisprudence belge. — Bibliographie. — Notariat.

Annales de la Faculté de Droit de Liège, jaargang 1972 - nr. 3

A la mémoire de Jean Dabin. — Gustavo Minervini, Le système des participations financières de l'Etat et le Marché Commun. — Paul Delnoy, Bilan critique des dispositions concernant la réorganisation du facteur-terre dans l'exploitation agricole belge. — Notes et memoranda. — Chronique. — Bibliographie.

Res Publica, jaargang 1972 - nr. 2.

Mieke Claeys - van Haegendoren, De regerings- en partij-activiteiten naar de verkiezingen toe (september 1971). De regering zonder parlement (25 september - 7 november 1971). —

Jan De Meyer, Constitutionele aspecten van de parlements-ontbinding. Aantekeningen in verband met de ontbinding van 24 september 1971. — Godelieve Craenen, Wijzigingen aan de kieswetgeving sinds 1968. — Bob Gijs, Evolutie van de partij-voorkuur van het Belgische kiezerspubliek van 1968 tot 1971. — Jan Ceuleers, De lijstensamenstelling in de BSP. — Maurice Boeynaems, De lijstensamenstelling in de PVV. — Walter Augustijnen, De samenstelling van de kandidatenlijsten van Volksunie voor de parlementaire verkiezingen van 7 november 1971. — Wladimir S. Plavsic, La composition des listes au FDF et au Rvw. — Frans Lavaert, De lijstensamenstelling in de kommunistische partij. — Gerrit Van de Put, Partijkeuze volgens verkiezingsprogramma's bij de wetgevende verkiezingen van 7 november 1971. — Wilfried De Wachter, Kleine-schaal-verandering of trend: de personifikatie van de politiek langs de propaganda. — Gabriël Thoveron, Claude Geerts, Roselyne Darteville-Bouillin et J.M. Nobre-Correla, Premier regard sur la campagne législative à la RTB. — Guido Provoost, De verkiezingen van 7 november 1971 in radio en TV (BRT). — Wilfried De Wachter, Veranderingen in het keuzegedrag. Een kartografische weergave. — William Fraeys, Analyse des résultats des élections législatives. — Comptes rendus.

nr. 3

In memoriam Henri Buch. — Paul-Henri Spaak. — Julien Freund, La détresse du politique. — Alfred Frisch, Nouveaux éléments sociologiques de la politique. — Daniel Norrenberg, Cabinets ministériels en France et en Belgique. — Holde Lhoest, Le pouvoir politique des moyens de communication. Attitudes des électeurs en Europe face aux campagnes de « persuasion ». — Jean C. Texier, Les options politiques des lycéens français. — Alain Douchamps, L'Europe des syndicats. — Marion Mushkat, Observations sur le colonialisme et la nation - Etat de l'Afrique post-coloniale. — Sternberg Montaldi Boisson, La partitocratie italienne. — Paul Giniewski, L'Indépendance pour les Noirs d'Afrique du Sud? Le point de non-retour est dépassé. — Eddy Kaufman, La politique de l'Union Soviétique en Amérique Latine: échec ou réussite? — J. van Orshoven, Het ministerieel comité voor economische en sociale coördinatie. — Comptes rendus. — Boekbesprekingen.

Recueil général de l'Enregistrement et du Notariat, jaargang 1972 - nr. 21608 à 21617.

Divorce par consentement mutuel et séparation de corps. — Lois du 1er juillet 1972 et du 10 juillet 1972. — Succession. — Enregistrement. — Enregistrement. Taxe sur la valeur ajoutée. — Taxe sur la valeur ajoutée. — Saisie-exécution immobilière. — Régimes matrimoniaux. — Usufruit.

Tijdschrift van de Vrederechters, jaargang 1972 - nr. 6-7.

Rechtspraak.

Revue de Droit intellectuel. L'ingénieur-conseil.

Table des matières. Années 1961-1970.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1972 - nr. 29.

Législation.

Politische Vierteljahresschrift, jaargang 1972 - nr. 1.

Dr. Helga Haftendorn, Der Abrüstungsbeauftragte. Zur Organisation der Abrüstungspolitik in der Bundesrepublik. — Dr. Wilfried Freiherr von Bredow, Die Armee ohne Eigenschaften. Probleme des Selbst- und Umweltverständnisses der Bundeswehr. — Prof. Dr. Axel Görlitz, Zu einem Konzept rationaler Politik. — Prof. Dr. P.C. Mayer-Tasch, Struktur und Funktionsprobleme des Bayerischen Senates. — Prof. Dr. Reinhard Rürup, Prof. Dr. Eberhard Kolb, Prof. Dr. Gerald D. Goldman, Die Massenbewegungen der Arbeiterschaft in Deutschland am Ende des Ersten Weltkrieges (1917-1920). — Prof. Dr. Rolf Ebbighausen, Peter Kirchhoff, Zur Betriebsgruppenstrategie der DKP. — Literatur.

Northwestern University Law Review, jaargang 1972 - nr. 2.

Franklyn S. Haiman, Speech v. Privacy. Is there a right not to be spoken to? — Robert D. Moran, A critique of the occupational safety and health act of 1970. — Comments. — Notes. — Book review. — Recent publications received.